

Tartu Ülikool

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Ajaloo ja arheoloogia instituut

Uusima aja osakond

Peeter Samoldin

**Eesti osalemine Mali sõjalistes missioonides ja selle kajastused Eesti meedias
2012-2022**

Bakalaureusetöö

Juhendajad: Karin Veski, *PhD*

Elo Süld, *PhD*

Tartu 2024

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Terminoloogia.....	7
2. Mali.....	10
2.1 Mali ajalooline kontekst.....	10
2.2 Tuareegid	11
2.3 Islamism Mali kontekstis	14
2.4 Mali kui demokraatia eeskuju.....	16
2.5 Probleemid Mali sise poliitikas alates aastast 2012.....	17
3. Eesti sõjalised missioonid Malisse ning rahuvalvemissiooni MINUSMA ning operatsioon Barkhane käsitlus Eesti meedias	20
3.1 Mässumeelsed tuareegid	22
3.2 Ebastabiilsus Sahelis.....	26
3.3 Radikaalne islam Malis.....	28
3.4 Mali ja dominoefekt.....	31
3.5 Endine koloniaalvõim Prantsusmaa.....	33
3.6 Ebaõnnestunud MINUSMA ja Barkhane	34
3.7 Kuritegevus ja immigratsioon.....	37
3.8 Ebausaldusväärne hunta ning läänevastane riigijuht Assimi Goita.....	38
Kokkuvõte.....	40
Kasutatud allikad ja kirjandus.....	42
Summary	52

Sissejuhatus

21. sajandi Mali on üks kõige vaesemaid riike Aafrikas ja sellega ka kogu maailmas. Üle 21 miljoni elanikuga riigis (2023. aasta seisuga) elab ligi pool elanikkonnast allpool vaesuspiiri.¹ Pindalalt on Mali *circa* Prantsusmaa suurune, kuid vähese viljakandva maa tõttu elab ligi 90 protsenti rahvast tihedalt koos riigi lõunaosas. Mali puhul on oluline aduda seda, et me ei saa rääkida ühtsest Mali rahvast, sest Mali tänapäevastes piirides elavad koos erinevad rahvad millest suurim on bambarad, kes moodustavad 33.3% rahvastikust, neile järgnevad fulanid, kelle koguarv on 13.3%. Rahvaste vahel on eristusjooneks nende paiknemine (bambarad ja fulanid asuvad Mali lõuna- ning keskosas, tuaregid ja araablased põhjaosas) ning nende rassiline kuuluvus. Ühendavaks faktoriks saaks lugeda islami usku, sest üle 90% rahvast on islamiusulised. Rahvaid, keda peetakse Mali kontekstis valgeteks, ehk tuaregid ja araablased moodustavad Mali rahvastikust 10%, mis teeb nende rahvaarvuks umbes 1 miljon. Malit ümbritsevad sellised riigid nagu Alžeeria, Niger, Burkina Faso, Elevandiluurannik, Guinea, Senegal ja Mauritaania. Erinevates väljaannetes võib kohata ka terminit „Sahel”,² mida kasutatakse Mali kirjeldamiseks. Saheli piirkonda tunneme me eelkõige keeruliste kliimatingimuste ning humanitaarkriisi tõttu, mis viimastel aastatel näitab ainult halvenemise märke. Mali Saheli osas tegutsevad ka käesolevas töös rohkem tähelepanu pälvinud tuaregid. Sõjalised missioonid Sahelisse, mis on võetud vaatluse alla selles uurimistöös, on suuresti kuulutatud võitluseks kuritegevuse ning islamistlike grupeeringute vastu. Tõsi on see, et inimeste kehva olukorda kasutavad Malis ära kõiksugused kuritegelikud rühmitused, mille peamiseks sissetulekuallikaks on narkootikumidega hangeldamine, inimkaubandus ning relvaäri. Sageli tõmmatakse nende ning islamistlike grupeeringute vahele paralleele. Siiski leidub arvamusi, mis näevad, et võitlus narkokaubanduse vastu võib tulevikus suurendada Mali ebakindlust veelgi.³ Ometi pole Mali lähiajalugu ainult probleemide kogum, vaid 1990. aastate alguses kujutati Malit Aafrika musternäidisena: demokraatia arengu „lipukandjana“. Paraku sõda, kuritegevus ning ebastabiilsus regioonis on jätnud tugeva jälje riigi arengusse. Kodusõda, mis on konkreetse uurimistöö peamiseks fookuseks, sattus laiema tähelepanu alla 2012. aastal, kui mitmed terroristlikud rühmitused haarasid kontrolli Põhja-Mali linnade üle ning sundisid

¹ BTI Transformation index.

² Täpsuse huvides peaksime mõistma, et Saheli all mõeldakse vaid Mali põhjaosasse jäävat piirkonda ning samuti teiste ümbritsevate riikide piirkondi, mis jäävad Aafrika kõrbeosa ning savannide vahele.

³ Tinti, Peter 2020. Drug trafficking in northern Mali: A Tenuous Criminal Equilibrium. Enact Africa. Kasutatud 18.03.2024.

seeläbi sekkuma olukorda prantslased ning ÜRO. Samuti liitus rahvusvahelistesse missioonidesse ka Eesti.

Käesoleva uurimistöö eesmärk on analüüsida, kuidas kujutavad erinevad Eesti meediaväljaanded Mali poliitilist olukorda ning operatsiooni Barkhane ja rahuvalve missiooni MINUSMA⁴ Saheli piirkonnas. Antud töö käigus analüüsin artikleid, mis käsitlevad Eesti osalust rahvusvahelistes missioonides Malisse perioodil 2012-2022. Töö eesmärk on ka uurida, mis küsimustes on Eestis avaldatud publikatsioonid erineval arvamusel. Teema valikut mõjutas selle suhteliselt vähene käsitus Eesti teaduskirjanduses ning samuti aktuaalsus, kui võtta arvesse Eesti otsest kokkupuudet Maliga sõjainissioonide käigus. Teiseks põhjuseks on konflikti globaalne mõõde, mis tuleneb Mali islamistide võimalikest sidemetest rahvusvahelise terrorismi ja selle toetajatega. Töö fookuses on meedia loodud kuvandite uurimine. Uurimismeetodiks valisin artiklite kvalitatiivse kontentanalüüsi, mille puhul on peamine tekstide mõtte tõlgendamine ning terviku mõistmine. Valitud allikaid analüüsisin allikakriitilisest meetodist lähtudes. Artiklid on valitud uudiste portaalide nagu ERR, Delfi ja Postimees veebiversioonidest, mis on Eestis enim loetavad ja kajastanud Malis toimuvat kõige rohkem. Lisaks on kasutatud välississioonide kuvandi hindamisel artikleid vähemtuntud väljaannetest nagu Sõdur, Tartu ülikooli ajakiri ning konservatiivse sisuga veebiväljaanded Objektiiv ja Uued Uudised. Uurimuse analüüsis on kasutatud nii päevauudiseid kui ka autoriartikleid. Töö sisaldab artikleid nii ajakirjanikelt kui ka inimestelt erinevatest eluvaldkondadest. Proovisin töösse kaasata võimalikult palju erinevaid väljaandeid selleks, et luua paralleele nendes avaldatud informatsiooni vahel ning tuua välja kohad, milles uuritavad publikatsioonid on erineval arvamusel.

Töö teoreetilised lähtekohad baseeruvad imagoloogia uurimissuunal, keskendudes kuvandite rollile meie teadmiste ja arusaamade kujunemisel, kusjuures meedia puhul on tänapäeval tegemist ühe suurima mõjutajaga imagote tekkimisel. Antud töö otseseks eesmärgiks ei ole siiski uurida kuvandite funktsioone ja mõju, vaid seda, millised need on ja võimalusel allikakriitiliselt jälgida, kuidas need on kujunenud ning millised varasemad eelarvamused ja stereotüübid on neid mõjutanud. Eesti õigekeelsussõnaraamatu järgi tähendab „kuvand” esemest, olendist või nähtusest loodud kujutluspilti. Uurimuses „Imagology“ on terminit kasutatud kui midagi, mis kontrollib meie arvamust teistest ning käitumist nende suhtes.

⁴ ÜRO multidimensionaalne integreeritud stabiliseerimississioon Malis

Kuvandi kujunemises on määravaks mingid kindlale nähtusele (rahvale, etnilisele grupile, riigile jpt) omased iseärasused, mis võivad olla seotud igapäeva tegevuste, religiooni või meelsustega. Seega kuvand on miskit, mis mõjutab meie tunnetust nii positiivselt kui negatiivselt mõne kindla rahvuse või nähtuse kohta, võttes arvesse tema erilisi tunnused. Paraku ei pruugi see sugugi tõele vastata. Inimeste kuvandit millestki või kellestki mõjutavad suuresti varasemad hoiakud, eelarvamused ning stereotüübid.⁵ Manfred Beller lisab, et stereotüüp on üldistus, mis omandatakse mingi kindla grupi liikmetele hoolimata erinevustest grupi sees. Tekkinud stereotüüpidest on indiviididel raske ennast distantseerida.⁶ Walter Lippmann kirjutab, et inimestel on kombeks asju eeldada ning käituda sageli neile eeldusele toetutes. Stereotüübid toetavad eelarvamusi, sest läbi nende on võimalik inimesi või nähtusi ühise nimetaja alla koondada ning grupi olemust inimese jaoks lihtsustada. Seega varasemad arusaamad ning eelarvamused mõjutavad seda, kuidas inimene mõnda teise inimgruppi või nähtusesse suhtub.⁷ Tema arvates kuuluvad stereotüüp ning eelarvamus kokku. Ta kirjutab, et inimesed valivad informatsiooni, mida nad näha tahavad, läbi eelarvamuste, ning ignoreerivad seda, mida nad tõeseks ei pea. Sedasi talitledes kinnitavad nad endale stereotüüpi, mille nad varasemalt loonud on.⁸ Leerssen ja Beller täiendavad Lippmanni arvamust ning lisavad, et eelarvamus erineb stereotüübist selle poolest, et selle näol on tegemist inimese hinnanguga või hetkese suhtumisega, aga stereotüübi all mõeldakse juba välja kujunenud seisukohta.⁹ Lihtsustatud definitsioon eelarvamusest võiks kõlada järgmiselt: teistest halvasti mõtlemine ilma piisava põhjendusega.¹⁰ Seega on kuvand meie üldine arusaam mõnest konkreetsest nähtusest või inimgrupist, mille kujunemist mõjutavad stereotüübid ja eelarvamused. Sageli on inimeste kuvand mõjutatud just meediast.

Uurimistöö kirjutamisel on ajaloolise konteksti avamisel suureks abiks olnud Elisabeth Schmidti raamat, mis käsitleb välisinterventsiooni Aafrikas. Eraldi võib välja tuua ka Ahmed S. Hashimi artikli, kus autor annab hea ülevaate Malis aset leidvast kodusõjast, erinevatest osapooltest ning Prantsusmaa sekkumisest ning Dona J. Stewarti kirjatöö, kus on käsitletud Mali konflikti põhjuseid ning väljakutseid, mis rahu tagamist pärsivad. Käesolev töö kinnitab nimetatud autorite välja toodud problemaatika esinemist Eesti meedias. Varasemalt ei ole

⁵ Beller, Manfred, Leerssen, Joep 2007. Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. *Studia imagological*, lk 4.

⁶ Beller, Leerssen, 2007, lk 429.

⁷ Lippmann, 1922, lk 24-27.

⁸ Ibid, lk 27.

⁹ Beller, Leerssen 2007, lk 404.

¹⁰ Allport, Gordon W 1954. *The Nature of Prejudice*. Cambridge. Massachusetts. lk 6.

Eestis kirjutatud kuvandi-uurimuslikku käsitlemist Mali ja selle poliitilise situatsiooni temaatikal. Muid aspekte on siiski uuritud. Näiteks on Tartu Ülikoolis kaitstud 2011. aastal töö teemal „Kas erand kinnitab reeglit? Demokraatia õnnestumisest Aafrikas Botswana ja Mali näitel”.¹¹ Veel võib leida 2013. aastal Balti kaitsekolledžis kaitstud töö teemal „Etnilis-kultuurilised konfliktid Mali näitel”.¹² Prantsusmaa ning Eesti ühiseid missioone Aafrikasse kirjeldatakse Tallinna Tehnikaülikoolis avaldatud bakalaureusetöös „Prantsusmaa ja Eesti suhted 1991-2014: Erinevad aspektid ja tuleviku väljavaated”.¹³ Prantsusmaa ning Mali seost on analüüsitud 2014. aastal kirjutatud bakalaureusetöös „France-Mali Les ambiguïtés d’une relation postcoloniale”.¹⁴ 2023. aastal on Tartu Ülikoolis kaitstud magistritöö „Explaining the extent of the EU’s implementation of UN-mandated conflict management efforts: comparing the cases of Libya and Mali”.¹⁵

Uurimistöö struktuur koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse islamiga seotud terminoloogiat. Teine peatükk annab ülevaate Mali ajaloost, tänastest ühiskonna probleemidest ning konfliktini viinud sündmustest ja osapooltest. Sellise taustainformatsiooni avamine on esmatähtis Mali konflikti problemaatika paremaks mõistmiseks ja tõlgendamiseks. Kolmas peatükk käsitleb Eesti osalust rahuvalvemissioonis MINUSMA, Euroopa Liidu missioonis EUTM ning operatsioonis Barkhane. Lisaks sisaldab see töö kõige olulisemat osa, milles analüüsitakse Eesti meedia poolt Mali poliitilise situatsiooni kajastamisel loodud kuvandeid.

¹¹ Lekko, Kristin 2011. Kas erand kinnitab reeglit? Demokraatia õnnestumisest Aafrikas Botswana ja Mali näitel. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

¹² Villa, Allar 2013. Etnilis-kultuurilised konfliktid Mali näitel. Lõputöö. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused.

¹³ Djev, Anton 2015. Prantsusmaa ja Eesti suhted 1991-2014: erinevad aspektid ja tulevikuväljavaated. Bakalaureusetöö. Tallinna Tehnikaülikool.

¹⁴ Torn, Daily 2014. France-Mali. Les ambiguïtés d’une relation postcoloniale. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

¹⁵ Märtns, Mihkel 2023. Explaining the extent of the EU’s implementation of UN-mandated conflict management efforts: comparing the cases of Libya and Mali. Magistritöö. Tartu Ülikool.

1. Terminoloogia

Islamism

Radikaalse islami või islamismi kirjeldamisel tuleb aduda seda, et islamiga seotud terminoloogia on väga laialdane ning selle uurimistöö eesmärk pole seda teemat süvitsi uurida, vaid pakkuda lugejatele ülevaade töö käigus kasutust leidvatest mõistetest. Uurijad Roxanne Euben ja Muhammad Qasim Zaman on islamismi üldiseid sihte defineerinud järgmiselt: „Islamisti eesmärk on taastada alustekstidest leitavate normide primaarsus kollektiivses elus, lugedes neid mitte ainult Allahi tahte väljenduseks, vaid ka parimaks ravimiks moraalse allakäigu vastu, mille on algatanud Lääne kultuuriline ülemvõim väljastpoolt ning mida on ummas seestpoolt aidanud ja tagant tõuganud korrumppeerunud valitsejad.”¹⁶ Islamism võib esineda läbi radikaalse vormi, mis hõlmab vägivalla kasutamist, kuid vägivalla faktor pole määrav. See tähendab, et islamismi puhul esineb palju erinevaid vorme, mis ei pea tingimata kaasama vägivalla kasutamist „normide primaarsuse“ taastamiseks. Islamistlikeks loetakse nii rahvusvaheliste organisatsioonide kui meedia poolt mitmeid Malis tegutsevaid grupeeringuid, kellest osad on truudust vandunud terroristlikele organisatsioonidele nagu al-Qaeda või ISIS.

Salafism

Islamismiga paralleelselt kasutatakse terminit „salafism“. Termin tuleb sõnast „salafi“, mille all mõeldakse inimest, kes elab samade väärtuste järgi nagu prohvet Muhamedi esimesed järgijad.¹⁷ Salafistid praktiseerivad islamit väga range korra järgi, mis hõlmab endas lõbutsemisest loobumist ning kõiksuguse ilu vältimist.¹⁸ Oma vaadetelt on nad fundamentalistlikud, sest taotlevad islami praktiseerimist selle kõige puhtamas ja algupärasemas vormis.¹⁹ Lisaks sellele praktiseerivad osad salafistid oma usku läbi džihaadi.²⁰ Siiski saab eristada kolme erinevat salafismi suunda. Esimene kujutab endast vaikset salafismi, mis keskendub vaid islami õpetusele ning järgijad ei võta osa poliitilisest tegevusest. Teine

¹⁶ Euben, R. L., Zaman, M. Q 2009. Princeton Readings in Islamist Thought: Texts and Contexts from al-Banna to Bin Laden. Princeton: Princeton University Press, lk 4.

¹⁷ Wagemakers, Joas 2016. Salafism. Oxford Research Encyclopedia of Religion. Kasutatud 26.03.2024

¹⁸ Akhtar, 2011, lk 209.

¹⁹ Adraoui, M. A., Pektas, S., Leman, J 2019. Salafism, Jihadism and Radicalisation: Between A Common Doctrinal Heritage and The Logics of Empowerment. In Militant Jihadism: Today and Tomorrow. Leuven University Press, lk 22.

²⁰ Ibid, lk 25.

suund on poliitiliselt motiveeritud salafism, mis panustab salafismi levikusse läbi poliitilise tegevuse. Kolmas ja kõige radikaalsem suund keskendub salafismi levitamisse läbi džihaadi. Salafistlike grupeeringute nagu al-Qaeda või Taliban üheks peamiseks ideoloogiks võib lugeda Sayyid Qutbi (1906-1966), kes kuulus Egiptuses tegutsenud Moslemi Vennaskonda, mis soovis Egiptuse ühiskonda oma ideoloogia järgi vormida, minnes vastuollu riigipea Gamal Abdul Nasseriga. Sayyid Qutbi vaadet islamile võib iseloomustada kui arusaama, mis rõhutab islami praktiseerimist keskkonnas, kus kõik moslemid jagavad ühtseid väärtusi, mille juured lähevad tagasi algse islamini, ning pole kuidagi mõjutatud väliste tegurite poolt.²¹ Sayyid Qutbi kirjutised levisid üle terve araabiakeelse maailma, pannes ideoloogilise aluse mitmete radikaalset islamit praktiseerivatele grupeeringutele. Maheri sõnutsi suutis Qutb muuta islamistide ettekujutust riigist ning propageerida *Takfiri*²² või *Jihadi*²³ ideed ning muutes selle peamiseks võitluseks riigi vastu.²⁴ Siiski ei kirjutanud Qutb oma töid lääneriikidest lähtudes, vaid suur osa tööst oli Nasseri-vastane kriitika. Sellest hoolimata seostasid mitmed radikaalsed grupeeringud Qutbi kirjutatut lääneriikidega ning selle tõttu said teosed paljude radikaalsete grupeeringute ideoloogiliseks aluseks.²⁵ Algselt planeeritud võitlus Nasseri kui usust taganeja vastu sai võitluseks kõigi „usust taganejate” vastu üle terve maailma.²⁶ Mali puhul on oluline mõista nende radikaalse islami kirjeldamiseks kasutatavate terminite olemust, sest nende oskussõnade väärkasutusel mõjutab meedia moslemite ning islami kuvandit Malis. Nagu kirjutab Karen Armstrong, siis „islami fundamentalismi“ kirjeldamisel kasutatakse ekslikult sõnu „ekstremism“, „terrorism“ ja „fanatism“.²⁷ Läbi nende stereotüüpide luuakse vigane kuvand islamist. Islamist saab usund, mis taotleb vägivalda.²⁸

Sufism

Mali kontekstis tuleb salafismile lisaks välja tuua ka sufismi olemus. Sufism on Malis üks enam levinud islami praktiseerimise vorm. Sufismi puhul on oluline selle müstiline faktor, mis tõlgendab islamit läbi jumala vahetu kogemise. Teistest islamiusklikest erinevad sufistid peamiselt läbi humanistliku lähenemise ning isikliku kogemuse väärtustamise. Karen

²¹ Akhtar, Shabbir 2011. Islam as Political Religion. The future of an imperial faith. Routledge. New York, lk 180.

²² Moslemite uskmatuks kuulutamine islamis

²³ Usuline püüdlikkus islamis, antud kontekstis püha sõda, kõigi vastu, kes takistavad islami levikut.

²⁴ Maher, Shiraz 2016. Salafi-Jihadism. The History of an Idea. C. Hurst & Co. London, lk 87.

²⁵ Khan, Muqtedar, A. M 2003. Radical Islam, Liberal Islam. Current History, 102 (668), lk 419.

²⁶ Armstrong, Karen 2003. Islam. Ilmamaa. Tartu, lk 214.

²⁷ Ibid, lk 77.

²⁸ Akhtar, 2011, lk 237.

Armstrong on iseloomustanud sufismiga seonduvat müstilist aspekti järgmiselt: „Müstitsism rajanes prohveti kujul, õpetades inimesi kujundama end pigem ideaalse inimese eeskujul kui igatsema kauge jumala järele.“²⁹ Siiski on sufistide olukord Malis keeruline, sest salafistid ei tunnista neid kui täisväärtuslikke moslemeid, mis realiseerub vägivallas sufistide vastu.³⁰ Samuti on suures osas sufistid Mali põhjaosas elavad tuaregid, kelle puhul näeb meedia terroristlikele grupeeringutele omaseid tunnuseid. Pikemalt analüüsin selle kuvandi omistamist tuaregidele peatükis kolm.

²⁹ Armstrong, 2003, lk 178.

³⁰ Skelton, Rose 2017. Sufism and salafism Malis deep religious divide. The African Report. Kasutatud 26.03.2024.

2. Mali

2.1 Mali ajalooline kontekst

Mali riigi ning selle ajaloo juuri tuleks otsida umbes aastast 1000 eKr, kui Nigeri jõe kaldal, tänapäeva Mali ning Guinea piiril eksisteeris varajane riik nimega Kangaba, millest arenes välja Mali impeerium, mille kuldajaks loetakse 13.-16. sajandit. Kangaba areng põhines peamiselt kulla kaubandusel ning edukal sõjapidamisel, mille käigus õnnestus ümberkaudsed rivaalid kõrvaldada. Mali impeeriumi alusepanijaks loetakse Sundiata Keitat (1230-1255), kel õnnestus luua võimas armee ning allutada vallutatud alad kindla valitsemissüsteemi alla. Kaubandus mängis impeeriumi arengus olulist rolli ning kuldmüntide verimise algus Euroopas, tekitas Mali jaoks järgmise võimaluse rikastumiseks, sest Mali kuld jõudis ka Euroopasse. 14. sajandi alguseks oli Mali armee hõivanud suuri ning kullarikkaid territooriume Nigeri jõe kaldal ning nende tollaegne valitseja Mansa Musa (valitses 1307-1332?) suutis riigi pindala kahekordistada. Mansa Musa, keda on teinekord kujutatud populaarteaduslikes artiklites kui maailma kõige rikkamat meest, vallutas Timbuktu ja Gao, mis tänapäeval on Mali ühed tähtsamad linnad. Paralleelselt kontrollis Mali kõiki tähtsaid kaubandusteid, mida mööda liikusid hinnalised kaubad kullast kuni vandlini. Mali impeeriumi arengu käigus hakkas seal levima ka islami usk, mis tuli Lääne-Aafrikasse araabia kaupmeestega ning ka varem mainitud impeeriumi looja võttis islami vastu. Islami laiema leviku sai alguse siiski just Mansa Musa ajal, kes tõi oma palverännakult kaasa hulganisti moslemitest õpetlasi, kes töötasid impeeriumis mitmetes erinevates valdkondades ja tagasid islami läbipõimimise tollaegses ühiskonnas. Varasemalt õitsenud kaubandusimpeerium hakkas 15. sajandi jooksul oma olulisust kaotama. Sel perioodil algas Gaos impeeriumivastane ülestõus, mille käigus saavutasid Timbuktu ning Walata üle kontrolli tuaregid. Lisaks Gaole toimusid ülestõusud ka teistes piirkondades. Impeeriumi langust kiirendas pidev võimuvõitlus riigi sees, kus omavahel olid sõjajalal sugulased, kes nägid end troonipretendentidena. Ajal kui Mali tegeles siseprobleemidega tõusis esile Songhai kuningriik, kes muutus oluliseks kaubanduspartneriks eurooplaste jaoks ning 15. sajandi jooksul suutis Songhai kuningas Sunni Ali (1464-1492) laiendada kuningriigi piire Mali impeeriumi arvelt. Mali impeerium hääbus sisemiste pingete tõttu järgnevatel sajanditel ning need alad liideti Songhai kuningriigi koosseisu. 17. sajandi keskpaigas liideti Songhai kuningriik ja Mali impeeriumi endised alad Maroko impeeriumi koosseisu. 19. sajandil sai Malist Prantsuse koloniaalimpeeriumi osa. 19. sajandi lõpp Euroopas tähendas Euroopa suurriikide jaoks võidujooksu uute koloniaalvalduste järele Aafrikas, mille huvisfäärid määrati

ära 1884. aastal alguse saanud Berliini konverentsil. Prantsusmaa edukad sõjalised sammud Lääne-Aafrikas viisid sealsed riigid, seehulgas Mali enda koloniaalimpeeriumi koosseisu. Peale mitmeid nimevahetusi sai territoorium nimeks Prantsuse Sudaan. Prantsuse Sudaani kasutasid prantslased ära oma siseriiklike vajaduste rahuldamiseks, mis tähendas nii piirkonna maavarade kaevandamist kui ka inimeste rakendamist nii esimeses kui ka teises maailmasõjas. Koloniaalvõimu teostas kohapeal *commandant de cercle*, kes hoolitses sunnitöö, maksude kogumise ning sõjaväe formeerimise eest. Varasem hierarhia asendati prantslastest ametnike ning valitsusega, mille käepikendusteks said lõpuks ka kohalikud juhid, kes asusid oma enda rahvast terroriseerima.³¹ Teise maailmasõja järgne maailm kujutas Aafrika riikide jaoks soodsat iseseisvumisvõimalust, mis käivitas paljudes riikides poliitilised liikumised, mis lõpuks viisid ka riigid sõltumatuse saavutamiseni. Mali iseseisvumisaastaks võib lugeda aastat 1960, kui lagunes 1958. aastal moodustatud föderatsioon Senegaliga ning riigipea Modibo Keita sai Prantsusmaa toetusel iseseisva Mali esimeseks presidendiks. Siiski oli iseseisvusel oma hind, sest aastat 1960 näevad paljud Mali temaatika uurijad nagu näiteks Ahmed S. Hashim tänapäeva keerulise olukorra käivitajana. Hashim toob välja Mali põhjaosas elavate tuaregide ning araablase nägemuse, mis seisnes oma iseseisva riigi moodustamises, mis ei peaks alluma Mali lõunaosas elavate aafriklaste võimule.³² Lõhe loomist mustade ja valgete vahel võis täheldada koloniaalajal kui prantslased proovisid luua mustadest malilastest riigiliiti ning kui Mali iseseisvus, siis said riigi juhtivaks jõuks lõunast pärit „kõrgklassi” kuuluvad malilased, kes läbi kontrolli kehtestamise terve riigi territooriumi üle, löid olukorra, kus riigi põhjaosas elavad inimesed jäid ebavõrdsesse seisu võrreldes mustade malilastega.³³

2.2 Tuaregid

Kodusõda, mis kerkis tähelepanu keskpunkti 2012. aastal kujutab endast keerulist probleemide kogumit, kus sõdivad omavahel erinevad rühmitused, kel kõigil on oma taotlused. Sõda sai laiemale avalikkusele tuntuks suuresti alles viimastel kümnenditel, kuid tegelikkuses on pinged olnud üleval juba eelmise sajandi koloniaalimpeeriumite lagunemise järgsest perioodist. Üheks peamiseks konflikti osapooleks on Mali riigist iseseisvuda soovivad tuaregid – Põhja Aafrikas elanud berberi rahva järeltulijad, kes elavad tänapäeval Põhja-Mali, Nigeri, Burkina Faso,

³¹ Mazuri, Ali, A., Wondji, Christophe 1999. General History of Africa, VIII Africa since 1935. University of California Press, lk 60-62.

³² Hashim, Ahmed, S 2013. The War in Mali: Islamists, Tuaregs and French Intervention. *Counter Terrorist Trends and Analyses* 5, nr. 2, lk 3.

³³ Chauzal, Gregory, van Damme, Thibaut 2015. The failed path to national unity. In *The roots of Mali's conflict: Moving beyond the 2012 crisis*. Clingendael Institute, lk 17.

Alžeeria ning Liibüa aladel. Tuaregid, kelle omanimi *kel tamasheq* (tuleneb nende räägitava keele *tamasheq* nimest), järgivad islami sunniitliku vormi ning elatuvad peamiselt karjakasvatusest. Konflikti tagamaade mõistmiseks tuleb esiteks analüüsida tuareegide ajalugu. Tuareegide ajalugu Mali aladel on kestnud sajandeid ning selle uurimistöö kontekstis on vajalik vaadelda seda lähtuvalt Mali postkolonialistliku perioodi sündmustest, mille käigus muutus tuareegide varasem ühiskonna korraldus. Enne prantsuse koloniaalvõimu tulekut 19. sajandi lõpus, hõlmas tuareegide elu endas röövretki, kaubandust, orjapidamist ning kindlat välja kujunenud hierarhiat. Prantslased proovisid tuareegide varasemaid praktikaid välja juurida ning muuta nad enda alamateks läbi maksukohustuse, kuid tuaregid hakkasid vastu. Esimene suurem vastuhakk leidis aset 1916. aastal, mis suruti prantslaste poolt jõuliselt maha 1917. aastaks.³⁴ Tuareegide vabaduse soovi iseloomustasid siiski pidevad prantslaste-vastased väljaastumised, sest nemad olid nimelt viimased, kes Prantsuse koloniaalvaldustes võõrvõimule alla andsid. Mõnedes piirkondades lõppes tuareegide vastupanu alles 1934. aastal. Hiljem tehti tuareegidele Prantsuse keskvõimu poolt selgeid erandeid, millest üks oli sunnitööst vabastus.³⁵ Muuhulgas tähendas see ka seda, et varasemad tuareegidest orjapidajad said jätkata orjapidamisega.³⁶ Iseseisvunud Mali keskvalitsuse ja tuareegide vaheline konflikt kujuneb välja 1960. aastal. Situatsiooni iseloomustas pingeline suhe karjakasvatavate ning põlluharijate vahel, kus oli tüliõunaks viljakas maa. Kuna riik asub kõrbete ning poolkõrbete aladel, siis paratamatult on viljakat maad vähe. Sellele lisanduvad veel põuad ja maa üle ekspluateerimine, mille tulemusena pinnas erodeerub.³⁷ Tegelikult on olukorda komplitseerivaid faktoreid veel, aga nendest tuleb juttu uurimistöö hilisemates peatükkides.

Eelpoolsetest asjaoludest ajendatuna leidis 1962. aastal aset esimene tuareegide mäss, mida tuntakse ka Alfellaga nime all. Mäss kukkus läbi ning selle tagajärjel võtsid valitsusväed suures osas põhjaosa enda kontrolli alla ning rakendasid kõigi valitsusevastaste peal jõhkraid karistusmeetmeid. Järgmine mäss toimus 1991. aastal, millele oli eelnenud põhjas elavate rahvaste tagakiusamine ning mõrvamine.³⁸ 1991. aasta ülestõus oli tuareegide jaoks edukas, sest suudeti tugevama Mali armee vastu saavutada mitmeid edukaid rünnakuid, mille käigus vabastati vange ning saadi Mali armee baasidest paremat varustust. Tuareegide edukas tegevus sõjaväljal motiveeris paljusid tsiviilisikuid samuti liituma repressioone läbiviiva keskvalitsuse

³⁴ Alesbury, Andrew 2013. A Society in motion: The Tuareg from the pre-colonial era to today. *Nomadic Peoples*, 17(1), lk 107-117.

³⁵ Lecocq, Baz, Klute, Georg 2013. Tuareg separatism in Mali. *International Journal* 68, nr. 3, lk 425.

³⁶ Alesbury, 2013, lk 116.

³⁷ Kisangani, Emizet, F 2012. The Tuaregs rebellions in Mali and Niger and the U.S global war on terror. *International Journal on world peace* 29, nr 1, lk 60.

³⁸ Hashim, 2013, lk 4.

vastu ning seoses 1991. aasta poliitilise olukorra muutusega Mali pealinnas Bamakos sõlmis toonane riigijuht Moussa Traore tuareegidega rahulepingu, millega kaasnes ka tuareegide autonoomia Mali põhjaosas. Moussa Traore võimult kukutamise järel sõlmis ka Mali uus riigijuht Alpha Oumar Konare 1992. aastal tuareegidega uue rahulepingu, mis pidi tagama suurema ressurside suunamise riigi põhjaossa, kuid lubadus jäi täitmata, sest võitlus erinevate konflikti käigus tekkinud grupeeringute vahel jätkus. Omavahel sõdisid ka erinevad tuareegide grupeeringud. Kõige tuntumaks kujunes ilmselt grupeering nimega Ganda Goy, mis valitsuse ning sõjaväe toetusel viisid läbi tuareegide massimõrvu. Olukord rahunes mõneks ajaks alles 1996. aastal kui Timbuktu sõlmiti rahu.³⁹ 2006 aastal algas kolmas tuareegide ülestõus kui rünnati sõjaväebaase Kidali piirkonnas, mis on tuntud oma mägisuse poolest. Tulemusena sundisid tuareegidest ülestõusnud sõjaväelasi põgenema ning taaskord sõlmiti rahu, mis pidi tagama rohkem ressursse ning tähelepanu tuareegide olukorra parandamiseks, kuid nagu eelmise ülestõusu puhul, siis ka sellel korral ei õnnestunud rahu sõlmida, sest tulevahetus tuareegide ning Mali sõdurite ja erinevate kohalikest moodustatud grupeeringute vahel jätkus.⁴⁰ Rahulepingud, mis sõlmiti aastatel 1991 ning 2006 ja millede eesmärgiks oli tuareegide suurem autonoomia ning finantside suunamine regiooni, ei täitnud oma ülesannet. Rahulepingu tingimuste mitte jõustumine suurendas viha keskvaldude vastu võitlevate tuareegide seas.⁴¹ 2010. aastal moodustasid tuareegid Azawadi rahvusliikumise (*Mouvement national de l'Azawad*, MNA) mille sihiks oli piirkonna iseseisvuse saavutamine poliitiliste võtetega, kuid eesmärki ei suudetud täita. 2011. aastal puhkenud kodusõda Liibüas mõjutas samuti liikumise edasist arengut, sest sõjas osalesid palgasõduritena paljud tuareegidest võitlejad, kes peale Muammar Gaddafi režiimi langemist naasesid konfliktist sõjaväe ja sõjaväe ning lahingukogemusega. Sõjast naasnud integreeriti mõningal määral Mali armee koosseisu, kuid suur osa liitus MNA-ga, mis nimetati ümber MNLA-ks. MNLA ülesandeks sai tuareegi rahvale võrdse kohtlemise ning iseseisva Azawadi riigi taotlemine.⁴² Azawadi Rahvusliku Vabastusliikumise (*Mouvement national de liberation de l'Azawad*, MNLA) näol on tegemist tuareege ühendava poliitilise kui ka sõjalise jõuga. Siiski kuulusid Azawadi vabaduse eest võitlevasse koalitsiooni ka teised tuareegide poolt moodustatud ühendused Azawadi Ühtsuse Kõrge Nõukogu (*Haut conseil pour l'unité de l'Azawad*, HCUA) ning Azawadi Araabia Liikumine (*Mouvement arabe de l'Azawad*, MAA). Olukorra muudab keerulisemaks

³⁹ Lecoq, 2013, lk 427-428.

⁴⁰ Kisangani, 2012, lk 74.

⁴¹ Wing, Susanna, D 2013. Mali's Precarious Democracy and the Causes of Conflict. US Institute of Peace, lk 4-5.

⁴² Lecoq, 2013, lk 429-430.

tuareegide-sisene lõhestumine. Nimelt ei pooldanud kõik tuareegid iseseisva riigi moodustamist ning toetasid ühtse Mali ideed. Rühmitused nagu Imghadi Tuareegi enesekaitserühm ja liitlased (*Groupe d'autodéfense touareg Imghad et alliés*, GATIA) ja Azawadi Päästmise rühmitus (*Mouvement pour le salut de l'Azawad*, MSA) moodustasid omavahelise koalitsiooni ning neil oli väidetavalt ka lääneriikide toetus.⁴³

2.3 Islamism Mali kontekstis

Teine konflikti tahk kujutab endast Mali keskvalitsuse võitlust islamistide grupeeriingute vastu. Tõsi on see, et Mali on enamjaolt islamiusklik maa, kus ligi 94% rahvastikust on islami usku. Tuleb arvestada seda, et Mali on olnud islamiusklik umbes tuhat aastat ning religiooni tähtsus on seal kõrge. Siiski mõistavad ja praktiseerivad sealsed elanikud usku väga erinevalt.⁴⁴ Range islami pooldajaid on marginaalne arv.⁴⁵ Kui võtta vaatluse alla islamistlikud grupeeriingud nagu Ansar Dine, siis antropoloog Benjamin F. Soares arvates kõnetab see samuti vähest osa ühiskonnast, kuid aeg-ajalt suunavad islamistliku taustaga poliitilised jõud fookuse islami kogukonna valupunktidele, mis kõnetavad laiemat osa ühiskonnast. Seda tuleks Soaresi arvates vaadelda neoliberaalsete reformide kontekstis ratsionaalselt ning mitte luua paralleele islami fundamentalismiga.⁴⁶ Malis tegutsevaid islamiste saab ideoloogiliselt pidada salafistideks, mille olemusest kirjutasin terminoloogia peatükis. Salafistidena peavad Malis tegutsevad grupeeriingud õigeks igasuguse lõbu keelamist (muusika, tants, erinevad koosviibimised) ning rangete šariaadi seaduste kehtestamist. Peamine grupeeriing, mis Malis oma eesmärgi proovib saavutada on al-Qaeda islamistlikus Magribis (*Organisation al-Qaïda au Maghreb islamique*, AQIM). AQIM kerkis Malis ja Aafrikas esile seoses radikaalse islami laiema levikuga Alžeerias, kus alustas tegevust 1990. aastatel Islami Grupp (*Groupe Islamique Armé*, GIA) mis hiljem hakkas koostööd tegema al-Qaedaga ning sai nime AQIM. AQIM eesmärgiks on radikaalse islami jõuline levitamine Aafrika põhja- ning lääneosas. AQIM on avalikkusele tuntuks saanud läbi terrorirünnakute organiseerimise ning mitmete Euroopas aset leidnud terrorirünnakute tunnustamise. AQIM ideoloogiat iseloomustab võitlus kõigi lääne väärtuste vastu. Seega lääneriikide toetatud valitsused ning organisatsioonid on AQIM peamine sihtmärk. Teisejärgulisteks sihtmärkideks võib lugeda Euroopa riike, kes toetavad

⁴³ Di Razza, Namie 2018. Threats to Civilians Related to Violent Extremism in Mali. In Protecting Civilians in the Context of Violent Extremism: The Dilemmas of UN Peacekeeping in Mali. International Peace Institute, lk 4.

⁴⁴ Soares, 2006, lk 78-79.

⁴⁵ Ibid, lk 84.

⁴⁶ Ibid, lk 93-94.

demokratiseerumisprotsesse erinevates Aafrika riikides. Oma grupeeringu tegevuse rahastamiseks viiakse läbi inimrööve ning kontrollitakse mõningal määral narko- ja relvakaubandust. Liikmeid võib Saheli regioonis tegutseval organisatsiooni rakul olla umbes 4000 ringis, kes pärinevad nii Malist kui ümberkaudsetest riikidest ning lähtuvad ideoloogiliselt salafistlikust põhimõttest, mis eeldab džihaadi kuulutamist kõigele, mis võib islami eksistentsile ohtu kujutada.⁴⁷ Täpsuse huvides tuleks siiski nimetada Malis tegutsevaid AQIM liikmeid salafist-džihadistideks, sest mitte kõik salafistid ei pea õigeks islami vägivaldset levitamist.

Teise terroristliku organisatsioonina saab välja tuua Ansar Dine. Ansar Dine või *Ansar Eddine* asutati 2011. aastal ning organisatsiooni nimi tähendab tõlkes „usukaitsjaid”. Aluse pani terroristlikule grupeeringule varasemalt tuareegide ridades võidelnud Iyad ag Ghali. Ansar Dine ning AQIM-i puhul on näha tihedaid sidemeid, mis hõlmavad endas sõjalist koostööd, kui ka finantsilist toetamist.⁴⁸ Ideoloogiliselt on grupeeringud sarnased, sest ka Ansar Dine pooldab salafistlikku islamit, ning taotlevad oma tegevusega islamiriigi loomist Malis. Ansar Dine puhul on dokumenteeritud karmide reeglite kehtestamine Põhja-Malis, mis hõlmas alkoholi, suitsetamise ning jalgpalli keelamist. Lisaks kaasnesid seaduste rikkumisega karmid kehalised karistused.⁴⁹ Kolmas terroristlik liikumine kannab nime Ühtsuse ja Džihaadi Liikumine Lääne-Aafrikas (*Mouvement pour l'unicité et le jihad en Afrique de l'Ouest*, MUJAO) ning nende näol on samuti tegemist AQIM-i käepikenduse ning koostööpartneriga. Algselt eksisteeris MUJAO AQIM-i koosseisus, kuid 2011. aastal moodustati iseseisev organisatsioon, mis oleks rohkem orienteeritud Saheli regioonile.⁵⁰ MUJAO on oma tegevuses suuresti Saheli regioonile orienteeritud ning nende peamine sissetulek tuleb narkokaubanduse osalisest kontrollimisest Saheli regioonis. MUJAO eksisteerimine sai avalikuks peale nende esimest terrorirünnakut, mis hõlmas kolme põgenikelaagri töötaja tapmist.⁵¹

2013. aastal liitus MUJAO teise salafistliku organisatsiooniga, mis kandis nime Al Mulathamun Battalion. Tegemist oli grupeeringuga, mis varasemalt eksisteeris AQIM-i koosseisus, kuid asutas MUJAO-ga sarnaselt iseseisva islamistliku grupeeringu, mille

⁴⁷ Council on Foreign records. Al-Qaeda in the Islamic Maghreb. Kasutatud 26.03.2024.

⁴⁸ ÜRO Julgeolekunõukogu. Ansar Eddine. ÜRO Julgeolekunõukogu sanktsioonide nimekiri. Kasutatud 18.03.2024.

⁴⁹ Mapping Militant Organisations 2016. Ansar Dine. Stanford University. Kasutatud 26.03.2024.

⁵⁰ European Council on Foreign Relations. Mapping armed groups in Mali and the Sahel. MUJAO. Kasutatud 26.03.2024.

⁵¹ ÜRO Julgeolekunõukogu. Mouvement Pour L'unification Et Le Jihad En Afrique De L'ouest (MUJAO) Kasutatud 26.03.2024.

eesmärgiks sai läänevastane võitlus Põhja-Aafrikas läbi džihaadi ning šariaadi kehtestamise.⁵² Uus grupeering, mis moodustati kandis nime Al Mourabitoun. Grupeering jätkas sarnasel ideoloogilisel baasil, kuni 2015. aastal toimus võimuladvikus lõhenemine. Üks grupeeringu liidritest Adnan Abu Walid al Sahrawi soovis Al Mourabitouni transformeerimist ja lähenemist ISIS-le, teine juht Mokhtar Belmokhtar jäi kindlaks varasematele sidemetele AQIM-ga. Sündmused päädisid Sahrawi lahkumisega ning 2017. aastal Al Mourabitouni liitumise, AQIM-i, Ansar Dine ja teiste väiksemate islamistide grupeeringutega, et moodustada Jamaat Nusrat al-Islam wal Muslimeen (*Groupe de soutien à l'islam et aux musulmans*, JNIM).⁵³ Salafistlik JNIM tegutseb tänapäeval peamiselt Malis, kuid ka Burkina Fasos ning Nigeris võib kohata nende korraldatud rünnakuid. JNIM-i peamised vastased on rahvusvaheliste missioonide sõdurid, kelle vastane võitlus ning šariaadi seaduste kehtestamine, on jätkuvalt al-Qaedaga seotud grupeeringu taotluseks.⁵⁴

Nigeria piiril tegutseb rühmitus nimega Islami riik Saharas (*L'État islamique dans le Grand Sahara*, ISGS), kes näeb end fulani rahva kaitsjana, kuid loetakse eelpoolsetega koos terroristlike grupeeringute hulka, sest neile on omistatud mitmeid terrorirünnakuid tsiviilisikute vastu ning neil on sidemed Islami riigi katuseorganisatsiooniga. ISGS-i peamised vastased on GATIA ning MSA, sest nad on pannud toime kuritegusid fulanide vastu.⁵⁵

2.4 Mali kui demokraatia eeskuj

Hoolimata paljudest probleemidest nägid 20. sajandil lääneriigid Malis midagi, mida võiks hinnata kui „eeskuj” teistele Aafrika riikidele demokraatia ülesehitamise seisukohast. Alates 1991. aastast viidi riigis läbi demokraatlikke reforme ning saadi rahalisi toetusi organisatsioonidelt üle terve maailma.⁵⁶ Aastaks 2005 oli iseseisvunud Mali ajaloo jooksul toimunud kolm demokraatlikku valimist ning kaks võimu rahumeelset üleandmist. Samal ajal kui mujal Aafrikas tõusid võimule autoritaarsed valitsejad, ehitas Mali lääneriikide toel üles demokraatliku korda, mis praeguseks keerulise poliitilise situatsiooni tõttu küll stagneerunud on. Tänapäeva Mali valitsemist iseloomustab korrupsioon, nõrk keskvoim ning riiklike institutsioonide suutmatus lahendada probleeme, mis mõjutab otseselt riigi toimimist.⁵⁷ Robert

⁵² Mapping Militant Organizations. Al Mourabitoun. Stanford University. Kasutatud 26.03.2024.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ European Council on Foreign Relations. Mapping armed groups in Mali and the Sahel. JNIM. Kasutatud 26.03.2024.

⁵⁵ Di Razza, Namie 2018. lk 13.

⁵⁶ Soares, Benjamin, F 2006. Islam in Mali in the Neoliberal era. *African Affairs* 105, nr 418, lk 77.

⁵⁷ Hoebeke, Hans 2013. Mali: filling the void. Egmont Institute, lk 2.

Pringle toob välja ka liigse toetumise rahvusvahelistele organisatsioonidele, mis lõpuks ei võimalda demokratiseerimisprotsessi lõpule viia.⁵⁸ Seega on Malist kujunenud üks kõige vaesemaid riike Aafrikas ja sellega ka kogu maailmas.

2.5 Probleemid Mali sisepoliitikas alates aastast 2012

Järjekorras neljas valitsusvastane ülestõus leidis aset 2012. aastal, mis käivitas tänaseni käimasoleva konflikti. Ülestõusu käigus ründasid MNLA (Azawadi Rahvuslik Vabastusliikumine), AQIM (al-Qaeda islamistlikus Magribis) ja Ansar Dine Mali põhjaosas asuvaid valitsusvägede baase ning vallutasid neist mitmed valitsusvägede koostöö puudumise ning logistiliste probleemide tõttu. 2012. aasta oli Mali jaoks raske, sest 22. märtsil leidis aset ka riigipööre, mille käigus haarasid riigis võimu sõjaväelased, kes nägid riigipea tegevust läbikukkumisena. CNRDR-i (Riigi ja Demokraatia Taastamise Riiklik Komitee) juhtimisel aga ei suudetud olukorda riigi põhjaosas kontrolli alla saada. Riigis valitsenud poliitiline kaos võimaldas hoopis mässulistel sõjategevust intensiivistada ning kõigest mõne päevaga haarasid nad enda kätte Põhja-Mali kõige olulisemad provintsid. Erinevad poliitilised ning usulised veendumused põhjustasid mässuliste grupeeringute vahel lahkkelisid, mistõttu kujunesid 2012. aastal konfliktid MNLA ja Ansar Dine vahel. Edukamaks kujunes islamistlik Ansar Dine, keda toetasid islamistlikud liikumised ka väljastpoolt Malit. 2012. aasta lõpuks oli kujunenud olukord, kus Mali põhjaosas kehtis paljudes provintsidel šariaat ning inimesed pidid elama radikaalse ning vägivaldse režiimi kontrolli all.⁵⁹ Mali riigi palvel sekkus olukorda 2013. aasta detsembris Prantsusmaa, kes kuulutas välja operatsiooni Serval, mille peamiseks eesmärgiks sai vältida Mali riigi langemist džihadistide mõjuvõimu alla, seda läbi vallutatud alade tagasivõtmise. 2013. aasta jooksul suudeti terroristide edule tugev vastulöök anda, mis tähendas suuremate Põhja-Mali linnade vabastamist ning šariaadi seaduste tühistamist.⁶⁰ Paralleelselt operatsiooniga Serval, kuulutati välja ka mitmeid teisi missioone Mali situatsiooni lahendamiseks, mitmetest on osa võtnud ka Eesti.

Siiski polnud see esimene kord kui Prantsusmaa sekkus iseseisvunud Malis toimuvasse. Vaatluse all oleva konflikti tagamaid arvestades on oluline olla kursis Prantsusmaa tegevusega Malis, mis sai suuresti alguse 2008. aastal. Prantsusmaa algatatud Saheli plaani eesmärgiks sai terrorismiga võitlus ning kohaliku arengu toetamine. Operatsiooni sõjaliseks jõuks sai

⁵⁸ Pringle, 2006, lk 39.

⁵⁹ Hashim, 2013, lk 4-6.

⁶⁰ Bere, Mathieu 2017. Armed rebellion, violent extremism, and the challenges of international intervention in Mali. *African Conflict and Peacebuilding Review* 7, nr 2, lk 63-64.

operatsioon Sabre liikmeskond, kelle tegevus on analoogne Servali sõdurite omale, kuid nende opereerimisalaks on peamiselt Burkina Faso. Prantslased algatasid enda missiooni Sahelis USA-le toetuse avaldamiseks.⁶¹ USA tegevus Malis sai alguse peale 2001. aasta terrorirünnakuid, kui toimus varasema retoorika muutus ning algas ülemaailmne terroristidega võitlus. Varasemalt kehtis põhimõte, et USA sõdurid ei tapa isikuid teiste riikide pinnal, kuid al-Qaeda juhtidele see enam ei kehtinud. Aastal 2002 alustas USA missiooni nimega Pan Saheli algatus (*Pan Sahel Initiative*, PSI), mis tähistas võitlust terroristide vastu Saheli regiooni riikide piiridel. 2005. aastal laienes missioon ning see nimetati ümber Sahara-üleseks terrorismivastase võitluse algatuseks (*Trans-Sahara Counterterrorism Initiative*, TSCTI) mis seisnes Sahara-äärsete moslemiriikide aitamises võitluses radikaliseerumisega. Lisaks oli operatsioonil ka sõjaline väljund, mis opereeris OEFTS-i nime all. Paljuski tegid eelpoolsed koostööd ka Aafrika riikide enda organisatsioonidega, näiteks Lääne-Aafrika Riikide Majandusühendusega (*The Economic Community of West African states*, ECOWAS), mis peale majanduskoostöö edendamise panustas riigi rahuvalvesse.⁶² ECOWAS-i rahuvalvejõuks sai Lääne-Aafrika riikide majandusühenduse seirerühm (*Economic Community Monitoring Group*, ECOMOG). ECOMOG-i liikmed tegelesid suuresti siiski pigem piirkonna tühjaks varastamise ning erinevate mässuliste toetamisega.⁶³

2002. aastal loodi ka Aafrika Liit⁶⁴, mis pidi tagama suurema ühtsuse Aafrika rahvaste vahel.⁶⁵ 2007. aastal kuulutati välja AFRICOM, mille käigus loodi Aafrika-ülene operatsioon, mis võitles radikaalse islami vastu läbi riikide majandusliku, humanitaarse ja sõjalise toetamise. AFRICOM-i nägid paljud kui silmakirjalikku missiooni, mis tegutses vaid maavarade piirkondades, ning lähtus eelkõige sõjalisest faktorist unustades ära ülejäänud kaks eesmärki. 2010. aastaks oli missioonide tegevus laienenud üheteistkümnesse Saheli piirkonna ning Põhja-Aafrika riiki.⁶⁶ USA sekkumisele eelnevalt olid geopoliitilise mõjuvõimu pärast Malis võidelnud aastaid Liibüa ja Alžeeria. Liibüa riigijuht Muammar Gaddafi nägi Saheli regiooni olulisena ning toetas mitmeid projekte Malis 1980-ndatel aastatel, millega võitis Mali valitsuse poolehoiu. 1998. aastal alustas ta Saheli ja Sahara riikide ühenduse (*Communauté des Etats Sahélo-Sahariens*, CEN-SAD), mille kaudu toetas ülestõuse erinevates Aafrika riikides,

⁶¹ Chauzal, 2015, lk 48.

⁶² Schmidt, Elisabeth 2013. Foreign intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror. Cambridge University Press, lk 219-220.

⁶³ Ibid, lk 200-201.

⁶⁴ Aafrika Liit asendas varasemat Aafrika Ühtsuse Organisatsiooni (1963-2002).

⁶⁵ Ibid, lk 219-220.

⁶⁶ Ibid, lk 213-219.

mistõttu sai võimalikuks ka tuareegide poolehoiu võitmine ning nende kaasamine Liibüa konfliktis 2011. aastal.⁶⁷

Alžeeria initsiatiivil loodi Saheli regiooni 2010. aastal Ühine operatiivstaabi komitee (*Joint Operational Staff Committee, CEMOC*), mis pidi võitlema AQIM-ga, kuid võitluse käigus on alžeerlasi süüdistatud olukorra enda kasuks ära kasutamises, peamiselt läbi maavarade kaevandamise ning illegaalse kaubanduse kontrollimise.⁶⁸ Seega 21. sajandil on Mali sattunud mitmete riikide geopoliitiliste huvide keskmesse, mille käigus proovivad nii USA, Prantsusmaa, Liibüa ja Alžeeria olukorra lahendamiseks Malisse sekkuda. Siiski saab kõigi puhul täheldada omakasu ning ebaõnnestumist mitmetes faktorites. Analüüsides 2013. aastast alguse saanud uut rahvusvaheliste missioonide lainet tuleb arvesse võtta ka mitmete välisriikide varasemat kohalolekut Mali territooriumil.

⁶⁷ Chauzal, 2015, lk 44-45.

⁶⁸ Ibid, lk 46-47.

3. Eesti sõjalised missioonid Malisse ning rahuvalvemissiooni MINUSMA ning operatsioon Barkhane käsitus Eesti meedias

Alates 2013. aastast on Eesti osalenud kokku kolmel missioonil Malis, millel on olnud pealtnäha erinevad ülesanded, kuid lõpuks taotlevad need siiski sarnaseid väljundeid. Esimene missioon, millega Eesti 2013. aasta märtsis liitus oli EUTM (Euroopa Liidu riikide sõjaväeline väljaõppemissioon), mis panustas Mali riigi sõjalise võime taastamise läbi personali koolitamise ning sõjalise väljaõppe organiseerimise. Missiooni panustasid instruktorite ning staabiohvitseridega peale Eesti veel 21 Euroopa Liidu liikmesriiki. EUTM tegevust laiendati 2020. aastal, millega seati Euroopa komisjoni poolt ülesandeks ka G5 Saheli piirkonna riikide sõjalise väljaõppe toetamine.⁶⁹ Eesti jaoks lõppes missioon 2022. aasta novembris. ÜRO missiooniga MINUSMA, mis kuulutati välja peamiselt Mali poliitilise situatsiooni stabiliseerimiseks, läbi humanitaarabi andmise, inimõiguste kaitsmise ja riigivõimu taastamise, liitus Eesti 2013. aasta septembris ning panustas sellesse kolmeliikmelise personali näol. Rahuvalvemissioon MINUSMA puhul oli tegemist laiapindse ettevõtmisega: sellega oli 2023. aasta seisuga hõivatud üle 15 000 isiku, nii administratiiv- kui sõjalistes ülesannetes. Eesti lahkus missioonist paralleelselt EUTM missiooniga ning 2023. aasta detsembris lõpetas ÜRO rahuvalvemissioon MINUSMA tegevuse. Namie Di Razza arvates on diskuteeritav, kas missioon täitis oma eesmärgi, sest tegelikkuses Mali poliitilist olukorda ei ole õnnestunud stabiliseerida tänaseni ning missiooni käigus hukkus 310 rahuvalvajat.⁷⁰ Mitte ühtegi eestlast missiooni käigus ei hukkunud. Meedias rohkem kajastust leidnud operatsioon kannab nime Barkhane, millele pandi alus prantslaste poolt 2014. aastal, eesmärgiga elimineerida terroristlikud rühmitused Saheli piirkonnas ning luua riikides tugev sisekaitse, mis suudaks omal käel sarnaste ohtudega võidelda. Barkhane arenes välja operatsioonist Serval, mis tegutses esialgu ainult Mali riigis. Barkhane puhul laiendati tegevust kogu Saheli piirkonda. Eesti liitus missiooniga 2018. aastal ning kokku teenis Malis 11 jalaväerühma ehk ligi 450 Scoutspataljoni tegevväelast. Eesti sõdurid tegutsesid sihtüksuses Takuba, mille raames panustati Mali relvajõudude arengusse läbi väljaõppe ning nõustamise. Erinevates missioonides osales ligi 6000 sõdurit kuni Prantsusmaa Barkhane 2022. aastal lõpetas, mistõttu ka eestlased Malist lahkusid. Siiski hoolimata pealtnäha positiivsetest kavatsustest leiab Oxford Research Groupi⁷¹ juht Richard Reeve, et operatsioonid, mis muuseas hõlmasid koostööd

⁶⁹ EUTM Mali- European Union Training Mission in Mali. Kasutatud 18.03.2024.

⁷⁰ Di Razza, Namie 2018. lk 16.

⁷¹ Heategevusorganisatsioon ja mõttekoda, mis tegeles rahu, julgeoleku ja õiguse küsimustega.

ebademokraatlike valitsemisrežiimidega, laiendasid terroristlike rühmituste levimise teistesse Saheli piirkonna riikidesse ning kokkuvõttes halvendasid demokraatia olukorda piirkonnas.⁷²

Eesti meedia käsitlust hindan peamiselt aspektidest, mille on välja toonud teemat kajastanud akadeemikud nagu Dona Stewart, Mathieu Bere, Elisabeth Schmidt jt. Lähtusin nende kirjatükkides kirjeldatud problemaatikast ning hindasin Eesti meedias kirjutatut, toetudes Mali problemaatikat kajastavatele kirjatöödele. Tuareegide kuvandit ajendas käsitlema tuareegide vähene rahvusvaheline toetus: tuareegide omariiklusele ei leitud toetust ka Eestist. Lisaks andis inspiratsiooni Dona Stewarti artikkel „What is next for Mali?“, kus autor kirjeldab tuareegidest loodud ekslikku kuvandit.⁷³ Heaks võrdlusmaterjaliks meedia kajastusele olukorra stabiilsuse küsimustes oli Barkhane veterani Kristo Palsi raamat „Missioonisõdurina Aafrikas“.⁷⁴ Elisabeth Schmidti raamat „Foreign intervention in Africa“ ajendas hindama islamismi kuvandit Malis, sest autor suhtub kriitiliselt lääne sekkumistesse, mida põhjendatakse sageli islamismi läbi.⁷⁵ Läbivalt on Eesti sekkumist Malisse põhjendatud samuti islamismiga võitluse kaudu. Mali konflikti lahendamise olulisust, tulenevalt islamismi levimisest teistesse riikidesse, märkasin mitmete julgeolekuekspertide sõnavõttudes. Siiski lugedes Dona Stewarti mõtteid selgus, et lääneriikide lähenemine olukorda on mitmes aspektis puudulik. Samuti pidasin oluliseks hinnata Prantsusmaa kui konflikti käivitaja ning peamise panustaja kuvandit Eesti meedias. Konkreetselt MINUSMA ja Barkhane kuvandit ajendas hindama mitmete akadeemikute kahtlev hinnang missioonide edukusele. Näiteks võib tuua Mathieu Bere arvamuse, kes näeb missioonide puhul madalat edukust⁷⁶. Üheks Eesti sõdurite Malisse saatmise põhjuseks sai soov hoida ära immigratsioon ning kuritegevus. Seda toetavad artiklid järgneva peatüki alapeatükis seitse. Sellest tulenevalt analüüsisin loodava kuvandi põhjendatust. Oluliseks pidasin välja tuua ka suhtumist Mali praegusesse valitsusse, sest analüüsitavate missioonide lõpetamise põhjuseks sai just praeguse valitsuse „ebaalsaldusväärsus“.

⁷² Bere, 2017, lk 64-65.

⁷³ Stewart, Dona, J 2013. What is next for Mali? The roots of conflict and challenges to stability. Strategic Studies Institute. US Army War College.

⁷⁴ Pals, Kristo 2016.

⁷⁵ Schmidt, Elisabeth 2013. Foreign intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror. Cambridge University Press.

⁷⁶ Bere, 2017, lk 79-80.

3.1 Mässumeelsed tuareegid

Tuareegide iseseisvuspüüdlused ning konflikt Mali keskvalitsusega on kujunenud vaatlusaluse konflikti üheks peamiseks põhjuseks. Eesti meedia kajastab tuareegidega seotud temaatikat erinevalt. Kui lugeda artikleid aastast 2015, siis tuareege võrdsustatakse mässulistega⁷⁷ ning nähakse, et nende „veel suurem autonoomia soov” ning võime riigi siseturvalisust halvata, on põhjustanud lahkkelid keskvalitsusega.

ERR kajastab vastuolusid järgnevalt: „Konflikt sai alguse sellest, et Põhja-Malis elavad tuareegid soovisid saavutada veel suuremat autonoomiat. Keskvalitsus, kes asub pigem Lõuna-Malis, ei soovinud seda. Sellele järgnenud konflikt ja revolutsioon on riigi pea peale pööranud. Nüüd tegutsevad kaitsevälased selle nimel, et rahu riigis taastada“.⁷⁸

Peale selle võib näha ERR veergudel terminit „äärmuslus”, millega samuti kirjeldatakse tuareegide tegevust: „Vastu tulles Prantsusmaa abipalvele toetamaks võitlust äärmuslusega, otsustas Eesti suurendada oma osalust missioonidel Malis 20 kaitsevälasega, saates väljaõppemissioonile kaks täiendavat staabiohvitseri”.⁷⁹

Suuresti kirjeldatakse Eesti meedias tuareege negatiivsete sündmuste käigus. Tuuakse välja nende sõjaline tegevus Mali valitsuse vastu ning Azawadi riigi loomise soovi pigem negatiivne tulem. Peavoolu meedia artiklid, mis seda teemat käsitlevad ei paku lugejatele põhjalikku ajaloolist konteksti, mistõttu jääb tuareegidest negatiivne mulje. Analüüsitud artiklite peamine eesmärk on lugejaid informeerida küll teemal, miks Eesti saadab oma sõdurid Malisse sõdima, kuid liigitades tuareegid äärmuslike liikumiste hulka, ei paku see olukorrast korrektset ülevaadet. Mõnede artiklite puhul võib täheldada ka äärmuslike rühmituste ning tuareegide eristamist: „Kuigi tekkinud anarhias oleme näinud islamifanaatikute esiletõusu, on Azawadi ülestõus siiski järg eelmistele berberite-tuareegide ülestõusudele. Sealsed rühmitused Euroopas eriti pomme ei pane, kuigi üritavad likvideerida üht konkreetset riiki Aafrikas. Sõjal

⁷⁷ Linnart, Mart 2015. Eesti kahekordistab Malis teenivate kaitsevälaste arvu. Eesti Rahvusringhääling. Kasutatud 18.03.2024.

⁷⁸ Eilat, Taavi 2015. Eesti kaitseväge suurim välismissioon püüab demokraatliku korda luua näilises kaoses. Eesti rahvusringhääling. Kasutatud 18.03.2024.

⁷⁹ Eesti Rahvusringhääling 2015. Eesti saadab Mali missioonile kaks staabiohvitseri juurde. Kasutatud 18.03.2024.

nende vastu pole ka otsest pistmist terrorismivastase võitlusega, ikka ja jälle püüdliku katsega hoida koos ühte suvaliselt kaardile joonistatud Aafrika riiki. ⁸⁰

Antud artikli puhul siiski tuareege äärmuslastest ei eristata: „Suurem osa riigi elanikkonnast elab lõunaosas, põhjaosas on end sisse seadnud iseseisvust taotlevad tuareegid. Tänavu jaanuaris alustasid äärmuslased rünnakuid üle kokkulepitud piiri. Prantslaste sekkumine aitas vältida olukorda, kus Malist oleks saanud täienisti terroristlik riik.”⁸¹

Eesti kontekstis negatiivselt laetud terminite ning stereotüüpi loovate tunnuste nagu „ülestatud“⁸² või „separatistlikud rühmitused” kasutamine ilma sügavamalt ajaloolist ülevaadet pakkuva kirjelduseta, suunab avalikku arvamust nii, et tuareegidest kui rahvusest luuakse negatiivne kuvand. Postimees esitab konflikti järgmiselt: „Mali tuareegi mässuliste koalitsioon allkirjastas laupäeval rahuleppe, mille eesmärk on teha etniliselt lõhestatud riigis lõpp aastatepikkusele ebastabiilsusele...2012. aastal alustasid separatistlikud rühmitused Mali keskvalitsuse vastu mässu, mis lõppes piirkonna langemisega islamiäärmuslaste kätte.”⁸³

Sellist kajastust võib näha kõigi peamiste meediaväljaannete puhul. Näiteks on kajastanud Eesti Rahvusringhääling Mart Nutti sõnavõttu:

*„Üheltpoolt on hakanud tühimikku täitma tuareegi mässulised, aga tuareegid moodustavad tegelikult Mali elanikkonnast väga väikse osa ehk alla 10 protsendi ja seetõttu on Mali tervikuna tuareegide kontrolli alla minek üsna mõeldamatu.”*⁸⁴

Siiski võib leida Eesti meediast artikleid, mis kajastavad tuareege teise nurga alt. Näiteks on avaldanud artikli rahvusvahelise õiguse dotsent Rene Värk, kes kuulus ise 2019. aastal MINUSMA koosseisu. Värk näeb Mali põhjaosas elavate tuareegide iseseisvuspüüdlusi keskviimu ükskõiksuse tõttu loogilisena.⁸⁵ Olukorra silmakirjalikkust täheldab ka Erik Niiles Kross, kes ei poolda sõjalist sekkumist antud konflikti, sest näeb selles kaudset koostööd

⁸⁰ Suurkask, Heiki 2018. Kas Eesti sõdurid lähevad nüüd appi prantslaste tagahoovi koristama? Delfi.

⁸¹ Eesti Rahvusringhääling 2014. Eesti saadab Malisse kaks kaitsevälilast. Kasutatud 07.06.2024.

⁸² Jõesaar, Tuuli 2015. Miks saadeti kõrbesõdurid Aafrikat “korda tegema”? Eesti Päevaleht. Kasutatud 18.03.2024.

⁸³ Postimees 2015. Mali tuareegi mässulised allkirjastasid rahuleppe. Kasutatud 18.03.2024.

⁸⁴ Eesti Rahvusringhääling 2013. Nutt: Prantsusmaa sekkumine Mali konflikti ei pruugi olla ennatlik. Kasutatud 16.03.2024.

⁸⁵ Värk, Rene 2020. Kaksteist kuud rahuvalvajate ridades. Tartu Ülikooli ajakiri. Kasutatud 18.03.2024.

mõrvarlike liikumistega nagu Ganda Goy, näiteks ütleb Kross: „*Eelmisel kuul toimusid tuareegide ja jihadistide vahel mitmed lahingud. Tuareegid on tunnustanud kõiki riigipiire ja korduvalt avaldanud soovi Mali keskvalitsusega läbirääkimisteks,*“ kirjeldas Kross olukorda. *"Mali keskvalitsus on selle asemel asunud relvastama paramilitaarseid kõrilõikajate rühmitusi, muuhulgas kurikuulsat songhaide Ganda Goy'd, mis on tuntud tuareegi tsiviilelanike tapmistest poolest varasemate tuareegi ülestõusude ajal.*“⁸⁶

Lisaks unustatakse Krossi sõnul tuareegide puhul ära väikerahvaste huvid, enesemääramisõigus ning inimõigused: „*Mali sekulaarse iseseisvusliikumise lükkamine samasse patta islamistidega meenutab meil veel meeles olevat aega, kui kogu eesti rahvas liigitati fašistideks ja rahvavaenlasteks. Ka meid vabastati üsna hiljuti meist endist.*“⁸⁷

Kriitilist suhtumist saab täheldada ka Andrus Möldri Horisondis avaldatud artiklis, mis kirjeldab pidevat tuareegide diskrimineerimist ning nende vastu suunatud vägivalda. Veel kirjutab ta sellest, kuidas ekslikult samastatakse tuareege terroristidega ning seetõttu jääb tahaplaanile ka nende omariikluse küsimus. Näiteks esitatakse selline väide: „*Tõsine probleem on seegi, et islamiäärmuslased püüavad tuareegide õigusetut olukorda ära kasutada. Arvestades Nigeri ja Mali võimude repressiivset tegevust, on tuareegidel inimlikust vaatenurgast täielik õigus enda kaitseks välja astuda. Rahvusvaheline meedia ei kipu aga neile eriti kaasa tundma. Osalt on selle põhjuseks asjaolu, et tänases maailmas püütakse vahendeid valimata takistada riigipiiride muutumist ja rahvaste enesemääramisõiguse elluviimist. Teisalt on selle taga fakt, et aeg-ajalt on tuareegidega koos või lihtsalt samaaegselt läheduses võidelnud islamiäärmuslaste grupid. Viimased ei soovi seejuures sugugi tuareege aidata, vaid tahavad hoopis segasest olukorrast kasu lõigata.*“⁸⁸

Konflikti erinevatest tahkudest kirjutab ka Mali sõjaliste missioonide ekspert Ilmar Raag, kes eristab konflikti Mali keskvalitsuse ja tuareegide vahel, konfliktist Mali keskvalitsuse ja islamistide vahel.⁸⁹ Tuareegide negatiivse kuvandi esitamine ei ole samas midagi uut ja ainulaadset, sest Dona Stewart näeb negatiivse kuvandi esile kerkimist juba koloniaalajal, kui

⁸⁶ Kross, Erik Niiles 2013. Mali missioon paneb Eesti välispoliitika proovile. Delfi. Kasutatud 18.03.2024.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Mölder, Andrus 2018. Kel tamasheq ja imushagh tuareegid- Aafrika riigita rändrahvas. Horisont, nr 3. Kasutatud 18.03.2024.

⁸⁹ Raag, Ilmar 2017. Keeruline konflikt ja lääne jõuetus. Sõdur: Eesti sõjandusajakiri, nr 3. Kasutatud 18.03.2024.

prantslased proovisid territooriumi sõjaliselt allutada ning puutusid kokku tuareegide vastupanuga, kes ei soovinud enda kontrollitavaid kaubandusteid prantslaste mõjuvõimu alla anda.⁹⁰ Tänapäeval näeb ta tuareege kui rahvuslikku liikumist, kes on olnud pikalt sõjajalal Mali keskvalitsusega. Peamiseks põhjuseks hindab ta tuareegide territooriumi selget majanduslikku mahajäetust ning mittekaasamist Mali riigi valitsemisse. Siiski näeb ta olukorra keerukamaks muutumist peale islamistlike gruppide liitumist Põhja-Malis toimuvasse.⁹¹ Olukorda kirjeldab ka Ahmed S. Hashim, kes kirjutab sellest, kuidas MNLA distantseerib end ning mõistab hukka islamistlike liikumiste eesmärgid ning taotleb jätkuvalt piirkonna iseseisvumist.⁹²

Tuareegide puhul loob Eesti meedia neist üheti negatiivse kuvandi näidates neid kui „mässajaid”, kes soovivad kehtivat korda pidevalt õõnestada. Täiendavalt võib mõne peavoolu meedia artikli puhul jääda neist ekslik mulje kui terroristidest. Pannes tuareegid ühte patta islamistidest AQIM-i või radikaalse Ansar Dine-ga luuakse tuareegidest kuvand, mis võrdsustab neid kurjusega.⁹³ Selline lähenemine ei ole asjakohane, sest viimased on terroristlike gruppide taotlused hukka mõistnud. Siiski loob meedia seeläbi tuareegidest lugejatele stereotüübi. Teisalt võib leida Eesti meediast tuareege ning nende iseseisvust positiivselt kajastavaid mõtteavaldusi. Nendes artiklites luuakse tuareegidest kuvand kui kannatajatest,⁹⁴ mis on antud kontekstis asjakohasem, sest tuareegide tapmine ning diskrimineerimine on regioonis küllaltki tavaline. Lisaks kujutatakse neid kui väikerahvast,⁹⁵ kes on jäänud ilma mõttekaaslasteta, mis samuti peab paika, sest omariiklust tuareegid veel saavutanud ei ole. Azawadi riik, mis sündis konflikti käigus, ei saanud samuti rahvusvahelist tunnustust. Kuvand tuareegidest, mis levib peavoolu meedias on üldjuhul eksitav ning ei loo rahvast, kes kannatavad vägivalda, veepuuduse ning nälja käes, õiget ettekujutust.

⁹⁰ Stewart, Dona, J 2013. What is next for Mali? The roots of conflict and challenges to stability. Strategic Studies Institute. US Army War College, lk 18.

⁹¹ Ibid, lk 27.

⁹² Hashim, 2013, lk 6.

⁹³ Eesti Rahvusringhääling 2014. Eesti saadab Malisse kaks kaitsevällast.

⁹⁴ Mölder, Andrus 2018. Kel tamasheq ja imushagh tuareegid- Aafrika riigita rändrahvas. Horison, nr 3. Kasutatud 18.03.2024.

⁹⁵ Kaalep, Ruuben 2019. kui Eesti jätkab Mali režiimi sõjalist toetamist, oleme meiegi osalisteks tuareegi rahva iseseisvuslootuste hävitamise tragöödias. Uued Uudised. Kasutatud 18.03.2024.

3.2 Ebastabiilsus Sahelis

Artiklid, mis kajastavad nii operatsiooni Barkhane kui rahuvalvemissiooni MINUSMA peegeldavad olukorda Malis ning terves Sahelis üldjoontes kui ebaturvalist või ebastabiilset. Näiteks iseloomustavad seda rünnakud sinikiivrite vastu⁹⁶ või terroriaktid, mis on levinud edasi ka küllaltki turvalisse Lõuna-Malisse.⁹⁷ Malis toimuvate terroriaktide kajastamist võib samuti kohata Eesti meedia veergudel. ERR kajastab: „*Islamistlikke hüüdlauseid karjunud terroristid võtsid Mali pealinnas Bamakos asuvas Radisson Blu hotellis pantvangi 170 inimest, teatas hotelli operaatorfirma Rezidor Hotel Group. Hukkus vähemalt 20 inimest, nende seas kaks ründajat. Ülejäänud pantvangid on nüüdseks vabastatud.*“⁹⁸

Lisaks ilmestab üleüldist ebaturvalisust keskvalitsuse võitlus äärmuslaste ning islamistidega, mille kohta võib näiteid leida eelmisest peatükist. Ebaturvalisust iseloomustab ka võitlus islamistide ning tuareegide vahel. Postimehes kirjutatakse, et „*Mali ja Nigeri piiril tapeti 12 tuareegi, kelle seas ka mitu vanurit ja last, teatasid reedel Mali julgeolekuallikad. Allikate hinnangul oli tegemist tuareegide ja pühasõdalaste rühmituste omavahelise arveteõendamisega, mis pole regioonis haruldane.*“⁹⁹

Veel ilmestavad halvenevat sisepoliitilist olukorda erinevad raportid, mis toovad välja ka hõimude sisese vägivalla ning konflikti karjakasvatajate ja põllumeeste vahel.¹⁰⁰ Postimees kirjutab, et olukord on piirkonnas ebastabiilne ning algatatud erinevad rahvusvahelised missioonid nagu MINUSMA, mille eesmärgiks on riigi stabiilsuse tagamine, on algatatud põhjusega. Pidevat sõda on proovitud ka lõpetada, kuid siiani pole see tulemust andnud: „*Mali põhjaosa kõrbes tegutsevad rivaalitsevad relvarühmitused ja vohab uimastikaubandus. Piirkond on olnud ebastabiilne alates Mali iseseisvumisest 1960. aastal. 2012. aastal ahustasid separatistlikud rühmitused Mali keskvalitsuse vastu mässu, mis lõppes piirkonna langemisega islamiäärmuslaste kätte.*“¹⁰¹

⁹⁶ Kaldoja, Evelyn 2015. MINUSMA jagab vastaseid prantslaste lahingmissiooniga. Postimees. Kasutatud 18.03.2024.

⁹⁷ Kaldoja, Evelyn 2015. Mali töötab sõjalist tööpõldu aastateks. Postimees. Kasutatud 18.03.2024.

⁹⁸ Eesti Rahvusringhääling 2015. Mali pantvangikriis lõppes, hukkus vähemalt 20 inimest. Kasutatud 18.03.2024.

⁹⁹ Postimees 2018. Mali ja Nigeri piirialal tapeti 12 tuareegi. Postimees. Kasutatud 18.03.2024.

¹⁰⁰ Mamadou, B., Tobie, A., Marending, M 2020. The challenges of governance, development and security in the central regions of Mali. Stockholm International Peace Research Institute.

¹⁰¹ Postimees 2015. Mali tuareegi mässulised allkirjastasid rahuleppe.

Minu arvates ei tasuks mööda vaadata ka Mali riigis toimuvatest pidevatest riigipööretest, mis samuti peegeldavad olukorra haprust ning rahulolematust sellega. Riigipöördest, mis leidis aset 2012. aastal saab lugeda ka Postimehe vahendusel „*Malis ööl vastu neljapäeva aset leidnud riigipöördes sai surma vähemalt üks sõdur ja haavata veel 40 inimest, neist mitmed ka tsiviilisikud, teatasid sõjaväeallikad ja meditsiinitöötajad.*“¹⁰²

Rahu puudumisest kirjutab ka Krister Kivi Postimehe veergudel: „*Konflikt on nõudnud ohvreid 2012. aastast. Formaalselt kehtib hetkel vaerahu, kuid pommiplahvatusi, tulistamisi ja muid „kontakte“ juhtub tänaseni.*“¹⁰³

Mali sõjalisest olukorrast pakub ülevaate major Karist: „*Gao ohtlikkus seisneb selles, et siin „uinutatakse“ kõiki. Olukord võib eskaleeruda iga hetk ja see käib silmapilkselt. Me teame, et terroristlikud grupeeringud on siin esindatud. Kui patrullida Gaos ja selle ümbruses pikalt ilma vahejuhtumiteta, tekib vale kindlustunne.*”¹⁰⁴

Huvitav on aga täheldada, et sõjalist olukorda kirjeldavad mitmed artiklid ja konfliktis vahetult osalenud isikud hoopis teise nurga alt. Näiteks saab lugeda ajakirjast Sõdur järgnevat: „*Vastase aktiivsuse poolest on Eesti sõdurite teenitus mässutõrjeoperatsioonil Barkhane vähemalt siiamaani olnud üsna rahulik.*“¹⁰⁵

Sarnaselt eelpoolsega kirjutab Indrek Kaik, kes toob välja, et Eesti sõduritel pole terve missiooni jooksul vastasega ühtegi kokkupuudet veel olnud.¹⁰⁶ Rahulikust olukorrast kirjutab ka Delfi uudisteportaal: „*Pooleteise nädala jooksul, mis uued sõdurid on Malis veetnud, on olukord olnud väga rahulik.*“¹⁰⁷

¹⁰² Postimees 2012. Mali riigipöördes sai surma vähemalt üks ja haavata 40 inimest. Postimees. Kasutatud 18.03.2024.

¹⁰³ Kivi, Krister 2019. Eesti sõdalaste elu karmis Malis. Eesti Ekspress. Kasutatud 09.04.2024.

¹⁰⁴ Karist 2018, lk 25.

¹⁰⁵ Lensment, Jaanus 2021. Reservväelasena mässutõrjeoperatsioonil Barkhane. Sõdur 03/21, lk 33. Kasutatud 18.03.2024.

¹⁰⁶ Kaik, Indrek 2019. Estpla-26 operatsioonil Barkhane. Sõdur 06/18, lk 20. Kasutatud 09.04.2024.

¹⁰⁷ Lensment, Jaanus 2020. Eesti sõdurite esimene nädal Malis on kulgenud teiselt sisse elades, olukord on kohapeal rahulik. Delfi. Kasutatud 09.04.2024.

Huvitav on lugeda ka Kristo Palsi kirjutatud raamatust „Missioonisõdurina Aafrikas“, kus autor kirjutab järgmist: „*Eks tundsin süümepiinugi, et sain missiooni nime all tegelikult veeta väga hästi tasustatud puhkuse.*“¹⁰⁸

Seega jääb lugejatel Mali ebastabiilsest olukorrast segane ülevaade, sest ühest küljest loob meedia kuvandi, mis toetub rahu puudumisele, kuid leidub ka kirjeldusi, mis selle narratiivi vastu räägivad. Ometi ei saa eitada konflikti toimumist, sest nagu Rene Värk tõdeb, et hukkunud rahuvalvajate arvu ja hävinud tehnika põhjal on MINUSMA kujunenud kõige ohtlikumaks ÜRO rahuoperatsiooniks.¹⁰⁹ Siiski näeb näiteks Dona Stewart ka lääneriikide rolli üldise ebastabiilsuse loomises Malis. Riigipööre, mille viisid 2012. aastal läbi sõjaväelased olid Dona Stewartile viidates ameeriklaste treenitud.¹¹⁰ Lisaks saab lugeda raamatust „Foreign intervention in Africa” selle kohta, kuidas lääne algatatud humanitaarprogrammid eirasid Aafrika riikide tegelikku olukorda. Riigid ignoreerisid sõjakuritegusid, mille panid toime nende toetatud grupeeringud ning nägid lahendusena ainult sõjalist sekkumist, mis tegelikkuses ei lahendanud Aafrika riikide sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme.¹¹¹ Tema kirjeldustele toetudes võib väita, et meedia kajastuses toetutakse topeltstandarditele, mis ühest küljest kirjeldavad olukorda ebastabiilsena eirates fakti, et ebastabiilsuse kujunemisse on lääts samuti panustanud. Meedia loob Sahelist ning Malist kuvandi, milles nähakse regiooni „ebaturvalise” või „ohtlikuna”. Ilmselt mängib rolli ka tänapäeva Aafrika kuvand, mida iseloomustab „poliitiline ebastabiilsus, rahvuste vaheline konflikt, vägivalda diktatuur jne”.¹¹² Meedia näitab olukorda ebaturvalisena asjakohaselt, sest tõepoolest käib sõjategevus ning leiavad aset terrorirünnakud. Siiski puudub meedias lääneriikide rolli märkimine olukorra kujundamises, mistõttu juurdub kuvand aafriklastest kui olukorra peamistest süüdlasest. Lisaks, kui vaadata Mali situatsiooni kirjeldust mõnede missioonil osalenute vaatepunktist, siis jääb mulje, et meedia kuvab olukorda tegelikkusest ohtlikumana.

3.3 Radikaalne islam Malis

Eelmises peatükis välja toodud suhtumine Mali riigi ebastabiilsusesse käib käsikäes teise kuvandiga, milleks on „islamism” ning selle kõige ekstreemsem väljendusvorm „terrorism”.

¹⁰⁸ Pals 2016, lk 224.

¹⁰⁹ Värk 2020.

¹¹⁰ Stewart, 2013, lk 1.

¹¹¹ Schmidt, 2013, lk 221.

¹¹² Beller, 2007, lk 79-81.

Džihadistide tegevust kajastavad mitmed Eesti meediaväljaanded. Peamiselt tuuakse välja terroristide kavatsused allutada kogu Mali rangele islami korrale ehk šariaadile, nt kirjutab Ilmar Raag: „*Kui mässu esialgne eesmärk oli anda tuareegidele iseseisvus, siis džihadistid soovisid lihtsalt konservatiivse Islamiriigi kehtestamist kogu Mali territooriumil. Seetõttu moonduis Azawadi iseseisvussõda hoopis välisvõitlejate toetatud islamistide sõjaks ilmaliku Mali riigi vastu. Just see oli päästik, mis sundis rahvusvahelist kogukonda sekkuma.*“¹¹³

Sellisest ideoloogiast on motiveeritud peatükis 2.2 kirjeldatud salafistlik-džihadistlikud grupeeringud nagu Ansar Dine, AQIM jt, kes läbi vägivalda suutsid oma eesmärgid ka Põhja-Malis saavutada. Kõige tõhusama vahendina terrorismi ning radikaalse islami leviku vastu näevad eksperdid siiski sõjalisi samme.¹¹⁴ Meedias võib kohata välisoperatsioonide nimetamist „mässutõrjeoperatsioonideks”, mis on suunatud otseselt võitluseks džihadistide vastu näiteks kirjutab Loora E. Lomp Postimehes järgnevat: „*Prantsusmaa mässutõrjeoperatsioon Barkhane eesmärk on toetada viie Saheli regiooni riigi (Mauritaania, Mali, Burkina Faso, Niger, Tšaad) võitlust islamiäärmuslastega ja anda seeläbi panus Euroopa-suunalise ebaseadusliku immigratsiooni ja inimkaubanduse tõkestamiseks.*“¹¹⁵

Olukorra tõsidust kirjeldab ka operatsioon Barkhane eesmärk hävitada kõik terroristid.¹¹⁶ Eesti meediast jääb lugejatele mulje, et islam või selle radikaalne vorm, on üheks konflikti põhjustajaks, nõnda tõdeb Heiki Suurkask: „*Ja nüüd kannab tugevaim rühmitus nime Ansar Dine, koondades nii tuareege kui islamiäärmuslasi. Ja seda rühmitust nüüd prantslased lähevadki tõrjuma. Kuigi tekkinud anarhias oleme näinud islamifanaatikute esiletõusu, on Azawadi ülestõus siiski järg eelmistele berberite-tuareegide ülestõusudele.*“¹¹⁷

Sarnane seisukoht on avaldatud ERR-is: „*Teine jõud, mis on seotud rahvusvahelise islamiäärmuslusega, kus on selgelt sees al-Qaida käsilasi, ilmselt proovib ampsata suuremat suutäit, saada kontrolli alla Mali riiki tervikuna.*“¹¹⁸

¹¹³ Raag, 2017, keeruline konflikt ja lääne jõuetus.

¹¹⁴ Kaldoja, Evelyn 2015. MINUSMA jagab vastaseid prantslaste lahingmissiooniga.

¹¹⁵ Lomp, Loora, E 2018. Galerii Malis alustab teenistust uus uksus estpla 28. Postimees. Kasutatud 26.03.2024.

¹¹⁶ Kaldoja, Evelyn 2015. Mali töötab sõjalist tööpõldu aastateks.

¹¹⁷ Suurkask, Heiki 2018.

¹¹⁸ Eesti Rahvusringhääling 2013. Nutt: Prantsusmaa sekkumine Mali konflikti ei pruugi olla ennatlik. Kasutatud 16.03.2024.

Lisaks on kirjutanud sellest Postimees: „Üle ega ümber ei saa ka terroristid. 2013. aastal alguse saanud operatsiooni Servaliga peksti jõhkrusenud islamistid suurematest linnadest välja. Tänapäevane operatsioon Barkhane on Servali järeltulija, kuid oma olemuselt täpselt sama oluline. Islamistide vastu saavutatud edusammude käest andmine paneks Malis süütenõõrile tule otsa ning kõmakas käiks terves Sahelis. Pauk oleks selline, mille tagajärgi ei sooviks isegi immigratsiooni pooldavad eurooplased näha.”¹¹⁹

Postimehe veergudelt saab lugeda ka järgmist: „Eestlaste üksus hakkab teenima Prantsusmaa juhitaval terrorismivastasel missioonil Barkhane Prantsuse võõrleegioni alluvuses.”¹²⁰

Oluline on hinnata, aga kuivõrd põhjendatud on radikaalse islami leviku seostamine Maliga. Islami usk on midagi, millel on avalikkuse silmis eelarvamused ning seda tekkinud kuvandit kuritarvitades on võimalik meedial avalikku arvamust suunata. Rohkem mõistmist võib leida artiklis, mis lükkab ümber varasema narratiivi ning pakub, et konflikti tuumaks ei ole moslemite ning kristlaste vaheline konflikt, vaid hoopis erinevate ühiskonnagruppide ja keskvalitsuse vahelised arveteklaarimised.¹²¹ Sarnaselt on peatükis 2.2 välja toodud Benjamin F. Soaresi seisukoht, mis näeb radikaalsetel grupeeringutel marginaalset toetust. Arusaadavalt ei saa eitada islamistlike grupeeringute nagu Ansar Dine, AQIM, MUJAO, JNIM-i tegevust ning nende religioosseid taotlusi, mis said ka Mali põhjaosas reaalsuseks, kui kehtestati ranged islamiseadused. Teisalt leidub arvamusi, mis heidavad lääneriikidele ette olukorra liiga lihtsustatud hindamist. Elizabeth Schmidt toob näitena Ameerika sekkumise Malisse 2007. ja 2012. aastal, kui toetati Mali keskvalitsust võitluses tuareegide vastu, mis pälvis 2012. aastal ameeriklaste treenitud sõdurite riigipöördega. Järgnenud sündmusi, mis hõlmasid Liibüa režiimi langust ning Mali põhjaosa vallutamist islamistide poolt, seostab ta samuti NATO ning Ameerika ebaõnnestunud poliitiliste sammudega. Schmidt kirjeldab, kuidas ameeriklased ei suutnud mõista Mali konflikti tegelikke tagamaid ning ka seal tegutsevaid grupeeringuid, mis hoolimata illegaalsest tegevusest, ei klassifitseerunud terroristlikeks.¹²² Hoolimata ekspertide hoiatustest, mis nägid võitluses potentsiaalset kasvulava päris terroristlikele liikumistele,¹²³ jätkasid ameeriklased võitlust, mis tulemusena kasvatas inimeste liitumist terroristliku taustaga

¹¹⁹ Kutti, Martin 2018. Milleks meile Aafrika? Postimees. Kasutatud 26.03.2024.

¹²⁰ Kutti, Martin 2018. Eesti jalaväerühm asus rahutu Mali poole tee. Postimees. Kasutatud 18.03.2024.

¹²¹ Käämer, Lennart 2019. Mali- kunagisest impeeriumist üheks maailma vaeseimaks ja konfliktsemaks piirkonnaks. Objektiiv.

¹²² Schmidt, 2013, lk 217.

¹²³ Ibid, lk 222.

organisatsioonidega.¹²⁴ Sarnast seisukohta on avaldanud ka endine riigikogu liige Ruuben Kaalep: „*Toona pakkusid Mali režiimile ja koloniaalriikide tõmmatud ebaloomulike riigipiiride säilimisele sõjalist toetust Prantsusmaa ja USA, põhjendades seda islamistlike rühmituste levikuga Saheli regioonis. Tegelikult on islamismi levikule selgelt kaasa aidanud just tuareegide iseseisvuse mittetunnustamine lääneriikide poolt.*“¹²⁵

Seega kuvand „terroristidest“ või „radikaalsest islamist“ Mali riigis peidab endast mitut kihti. Ühest küljest on sellise negatiivse hinnangu andmine õigustatud, sest riigis tegutsevad grupeeringud, mille eesmärgiks on teiste riigis elavate inimeste õiguste piiramine ning radikaalsed võtted islami kehtestamisel läbi vägivalda. Teisalt tuleks mõista, mida toob sellise kuvandi omastamine kaasa gruppidele, kes oma tegevuses taotleavad muid väljundeid. Näiteks on kaitsnud seda argumenti tuareegide puhul Erik Niiles Kross: „*Tuareegide sekulaarne iseseisvusliikumine on ennast avalikult ja ühemõtteliselt vastustanud Põhja-Mali linnad üle võtnud islamiäärmuslastele.*“¹²⁶

Eesti meedia keskendub üldjoontes probleemide adumisele ning islamistide tegevuse kirjeldamisele, kuid nendes käsitlustes ei puudutata temaatikat, mis hõlmaks seost lääneriikide tegevuse ning terroristlike rühmituste kasvu vahel. Samuti tehakse vigu grupeeringute liigitamises islamistlikeks, kes tegelikult taotleavad muid väljundeid. Tagajärgi, mis selline tegevus endaga kaasa toob, on kirjeldanud eelpool Elisabeth Schmidt.

3.4 Mali ja doominoefekt

Kaudselt on eelmiste kuvanditega seotud ka käsitletav retoorika, mis hõlmab endas ühest küljest radikaalsust, mida käsitlesin eelmises peatükis kuid ka radikaalsuse edasi levimist, mida tuleks samuti analüüsida. „Doominoefekt“ või „doominoteooria“ on midagi, mille all mõeldakse sündmuste jada, mis järgneb ühe doominokivi langemisel. Selle teooriaga poliitilisel tasandil sai maailm tuttavaks külma sõja perioodil ning see seisnes USA poliitikas, mis nägi ette läänemeelsete valitsuste toetamist Kagu-Aasias. Põhjuseks oli Vietnami lõunaosa langemine kommunistide võimu alla, milles nähti ohtu ka teistele ümbritsevatele riikidele. Seega teooria kohaselt lükkaksid sündmused Vietnamis käima ka sarnased protsessid mujal

¹²⁴ Ibid, lk 217.

¹²⁵ Kaalep, Ruuben 2019.

¹²⁶ Kross, Eerik, Niiles 2013. Mali missioon paneb Eesti välispoliitika proovile.

Kagu-Aasias.¹²⁷ Sarnase iseloomuga lähenemist on kasutanud lääneriigid ka Aafrikas, kuid seekord on vastaseks islam ning seda radikaalselt praktiseerivad grupeeringud. Eesti meedias kirjeldab doominoefekti Harri Tiido: „*Oht on täna selles, kui radikaalid taanduvad mägedesse ja kõrbesse ja hakkavad sealt pisteliselt välja ilmuma. See võib taas mõjutada naaberriike, sest ei maksa unustada, et Põhja-Mali tuareegi sõjalised üksused tulid Liibüast, kus nad teenisid Gaddafi armees. Pärast Gaddafi kukutamist lahkusid nad Malisse koos relvadega. Samal ajal on ka Liibüas tekkinud probleem islami radikaalidega. Nii et kui Malist radikaalid lahkuvad võivad nad minna näiteks Nigerisse, kus on suured uraanikaevandused, kust Prantsusmaa saab suurema osa oma tuumakütusest.*”¹²⁸

Radikaalse islami levikut teistesse Lääne-Aafrika riikidesse pelgab julgeolekuekspert Arnaud Danjean, kes näeb ohtu ka Euroopale ja väidab, et „*teisalt-mis ehk on Eestile vähem tähtis, aga oluline Prantsusmaale-, me pelgame džihadismi levikut Lääne-Aafrikasse. Neid riike võib tabada samasugune radikaalsuse laine nagu mõne aasta eest Malit.*“¹²⁹

Mõlemast artiklist peegeldub ka mure Põhja-Aafrika kujunemisest järgmiseks Afganistaniks. Siiski, kas kuvand Malist kui „kukkuvast doominokivist” on õigustatud riigi kirjeldamisel? Kui vaadata sündmusi, mis käivitasid islamistide tegevuse Saheli regioonis, siis tuleks alustada Muammar Gaddafi režiimi langemisest 2011. aastal, mis päädis džihadistide liikumisega ümberkaudsetesse riikidesse. Autorite sõnutsi on Saheli regioonis toimuv põhjustatud Gaddafi režiimi langusest tulenenud poliitilisest ebakindlusest.¹³⁰ Idahosa ja Chukwujekwu mõtteid hinnates jääb mulje, et „doominoefekti” ei põhjustanud mitte radikaliseerumine, vaid hoopis ebastabiilsus, mis järgnes peale sõda. Teooria kohaselt sobib Saheli näide hästi raamistikku, mis näitab, kuidas radikaalse islami levik liikus edasi Liibüast Sudaani, Malisse, Nigerisse ning Nigeeriasse. Dona Stewart on kirjutanud, et võitlus, mis ÜRO, Prantsusmaa ning selle liitlaste poolt on kujunenud võitluseks islamistide ning nende rühmituste leviku vastu, võib pinnapealse uurimistööst tõttu jätta keerukast olukorrast liiga lihtsustatud mulje.¹³¹ Sellega seoses, Eesti meedia poolt loodud kuvand Malist kui „kukkuvast doominokivist” on ühest küljest õigustatud,

¹²⁷ Silverman, Jerry, M 1975. The Domino Theory: Alternatives to a Self-Fulfilling Prophecy. Asian Survey, 15(11), lk 916.

¹²⁸ Tiido, Harri 2013. Keegi ei taha, et Põhja-Aafrikast saaks järgmine Afganistan. Ekspress Delfi. Kasutatud 01.04.2024.

¹²⁹ Kaldoja, Evelyn 2018. Julgeolekuekspert Arnaud Danjean uued rünnakud Euroopas on vältimatud. Postimees. Kasutatud 26.03.2024.

¹³⁰ Idahosa, O. S., Chukwujekwu, E. S. F 2020. Promulgation of Instability in the Sahel Region Post Gadhafi Era in Perspective. Revista Inclusiones, nr 7, lk 240-250.

¹³¹ Stewart, 2013, lk 7.

sest al-Qaedaga seotud rühmitused on ekspansionistliku loomuga ning peavad õigeks islami vägivaldset levitamist. Siiski kui kasutada endiselt „doominoteooriat”, siis tuleks rääkida Malist kui doominokivist hoopis riikliku ebastabiilsuse võtmes, mille taga on nii poliitilised kui humanitaarsed probleemid. Eelpool kirjeldatu iseloomustab, kuidas hoopis need faktorid võivad levida regioniti ning põhjustada radikaalsete gruppide esiletõusu. Mali puhul kasutasid samuti džihadistid ära riigipöördest tekkinud peataolekut. Seega võiks „kukkuva doominokivi” kuvandile läheneda vaatepunktist, mis näeb, et sõda mingis riigis võib edasi kanduda naaberriikidesse, eriti siis kui sealsed olud on sarnased eelnevale.

3.5 Endine koloniaalvõim Prantsusmaa

Mõistagi ei saa mööda vaadata konflikti enimpanustanud Prantsusmaa kuvandist Eesti meedia väljaannetes, kus kajastatakse missioonide MINUSMA ning Barkhane olemust. Prantsusmaad on kirjeldanud Stanley Hoffmann kui riiki, mis on suur nii vaimult kui olemuselt, kuid mis on nõrga poliitika tõttu jätnud ajalukku enda „suurjõu” tiitli.¹³² Sophie Meunier lisab, et hoolimata Prantsuse olulisusest poliitilisel kui militaarsel tasemel, on Prantsuse poliitiline kuvand Euroopas ammendunud ning varasem tähtsus muu maailma silmis vähenenud.¹³³ Eesti meedias kajastatakse Prantsusmaad kui välismissioonide MINUSMA ning Barkhane juhtivat jõudu.¹³⁴ ning operatsioon Barkhane käivitajat, mis annab aimdust jätkuvast sõjalisest mõjuvõimust erinevates maailma osades.¹³⁵ Prantsusmaad nähakse ka hea koostööpartnerina ning samuti peetakse oluliseks heade suhete hoidmist NATO tasandil. ERR toob esile, et „*panustamine operatsiooni Barkhane aitab süvendada strateegilist suhet Eesti ja Prantsusmaa vahel, mis baseerub lisaks jagatud väärtusruumile ka ühisel arusaamal julgeolekukeskkonnast ning seda mõjutavatest ohtudest. "Prantsusmaa osaleb aktiivselt NATO heidutushoiaku tugevdamisel, panustades oma üksustega liitlaste suuremasse kohalolekusse Balti riikides, sealhulgas Eestis.*“¹³⁶

Läbivalt peegeldub paljudest artiklitest Prantsusmaa olulisus Euroopa turvalisuse tagamisel ning lai militaarne tegevus Aafrika mandril.¹³⁷ Peale selle kirjeldatakse Prantsusmaad kui riiki,

¹³² Meunier, Sophie 2017. Is France Still Relevant? French Politics, Culture & Society 35, nr. 2, lk 59.

¹³³ Ibid, lk 60.

¹³⁴ Lomp, Loora, E 2018. Galerii Malis alustab teenistust uus üksus estpla 28.

¹³⁵ Kutti, Martin 2018. Milleks meile Aafrika?

¹³⁶ Eesti Rahvusringhääling 2019. Eesti plaanib saata Malisse eriväelased. Kasutatud 26.03.2024.

¹³⁷ Eesti Rahvusringhääling 2015. Eesti saadab Mali missioonile kaks staabiohvitseri juurde. Kasutatud 18.03.2024.

mis omab jätkuvalt koloniaalajast pärit ülemvõimu ning huvi endise koloniaalvalduse vastu, nt kirjutab ERR: „*Tõsi, otseselt „separatismi“ vägivaldsest mahasurumisest me endises Prantsuse Aafrikas ei kuule, pigem konfliktide ajutisest vaigistamisest. Ja enamik kohalikest võimudest on niivõrd sõltuvad Prantsuse sõjalisest kohalolust, et ise kutsuvad Pariisi appi.*”¹³⁸

Postimehest saab samuti lugeda Prantsusmaa huvidest Malis leiduvate maavarade vastu.¹³⁹ Meedias kirjutatu vihjab Prantsusmaa neokolonialistlikule käitumisele oma endise asumaa suhtes. Keerulises sisepoliitilises olukorras riigi kasutamine enda huvides ning rahvusvaheliste kaevandusfirmade tegevus, mille tagajärel on suurenenud saastuse tõttu piirkonnas vähki nakatumine,¹⁴⁰ kujutab Prantsusmaad kahepalgelisena. Objektiivist saab lugeda, et sellest tulenevalt ei suhtu kõik Mali elanikud Prantsusmaa kohalolekusse tolerantselt.¹⁴¹ Eesti meedia loob, kirjeldades missioone Barkhane ning MINUSMA, Prantsusmaast kuvandi kui riigist, mis jätkuvalt kuulub maailma juhtivate riikide sekka. Seda ilmestab sõjaline võimsus Aafrikas ning olulisus partnerina Euroopa julgeoleku tagamisel. Teine esitatud kuvand neokolonialistlikest ilmingutest -majanduslikust eksploateerimisest- kujutab Prantsusmaad pigem negatiivsest vaatepunktist. Selle all mõeldakse Prantsusmaa suutmatust lahti lasta varasematest valdustest ning nende valduste ära kasutamist läbi uraani, nafta ja gaasi kaevandamise. Tänapäeva meedias on selline endiste koloniaalriikide kujutamine pigem haruldane, kuna tegemist on tundliku teemaga. Siiski on seda tehtud Belgia tegevuse kajastamisel Kongos,¹⁴² mis on muutnud kuvandit Belgiast ning selle ajaloost.

3.6 Ebaõnnestunud MINUSMA ja Barkhane

Rahvusvaheliste missioonide kohta Malisse võib leida nii hukkamõistvaid kui ka kiitvaid seisukohti erinevates väljaannetes üle kogu maailma. Mastaap, milles need välisoperatsioonid töötavad on niivõrd suur, mistõttu on loogiline erinevate seisukohtade esile kerkimine. Eesti meedias võib samuti täheldada vastanduvate kuvandite esinemist, mis tulenevad tõenäoliselt kirjutaja maailmavaatest või meediaväljaannete poliitilisel spektril paiknemisest. MINUSMA-t ning Barkhane-t on Eesti meedias kirjeldatud läbi kohalike silmade ning valdavalt on hinnang positiivne. Seda illustreerib väga hästi näiteks Ilmar Raagi kirjutatu: „*Ühest küljest on*

¹³⁸ Suurkask, Heiki 2018.

¹³⁹ Kaldoja, Evelyn 2018. Võitlus Malis kisub järjest tulisemaks. Postimees. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁴⁰ Mölder, 2018.

¹⁴¹ Käämer, Lennart 2019.

¹⁴² Vt lähemalt: Hochschild, Adam 1999. King Leopolds Ghost. Boston. Houghton Mifflin.

*MINUSMA-l vaieldamatult teatud positiivne kuvand. Suur hulk kohalikke elanikke usub, et MINUSMA kohalolek on takistanud džihadistide vaba liikumist.*¹⁴³

Lisaks kirjutab Jaanus Lensment, et Eesti kaitseväelaste kohalolekut Malis hindavad kohalikud positiivseks, mida toetab kaitseväelaste pidev suhtlus erinevatesse sotsiaalsetesse gruppidesse kuuluvate kohaliku rahva esindajatega.¹⁴⁴ Samas väidab Mathieu Bere, et kohalike suhtumist rahuvalvajatesse iseloomustab pettumus, mis tuleneb missioonide liiga ebarealistlikest taotlustest ning rahva kõrgetest ootustest.¹⁴⁵ Ilmselt jääbki see kuvand kohalike silmis kuhugi eelpool kirjeldatud seisukohtade vahele. MINUSMA ning Barkhane sekkumise tagajärjel õnnestus terroristlike organisatsioonide ekspansioonile tugev löök anda, kuid lõplikult olukorda stabiliseerida siiski ei õnnestunud, mida iseloomustasid jätkuvad terrorirünnakud ning sõjategevuse jätk. Sellest tulenevalt on arusaadav kohalike nõrdimus, mille põhjustajaks on eelnevalt püstitatud eesmärkides osaline läbi kukkumine. Teisalt tekitab positiivset kuvandit lääneriikide eesmärgipärane tegutsemine ning ka mõningane edu olukorra stabiliseerimisel. Missioonidesse suhtumist peegeldab ka selle tähtsus Eesti jaoks. Sellist seisukohta on avaldanud näiteks Kristjan Karist¹⁴⁶ või Martin Herem kes ütleb, et „*ärge unustage hetkekski, et te ajate seal Eesti asja. Meie enda julgeolek on tihedalt seotud ka meie liitlaste muredega, seetõttu on tähtis, et saame neid toetada seal, kus vaja. Soovin teile kivi kotti ja kohtume pärast missiooni siinsamas.*“¹⁴⁷

Tähtsaks teeb missiooni kõnelejate jaoks eelkõige Eesti kaitseväelaste arengu võimalus ning panustamine liitlassuhete tugevdamisse. Mali missioonid tähendasid Eesti kaitseväelaste jaoks uute kogemuste hankimist ning koostöö praktiseerimist teiste liitlastega, mis kahtlemata täiendasid kaitseväelaste eelnevat väljaõpet. Liitlassuhete parandamise koha pealt suutis Eesti end Malis osalemisega samuti esile tõsta. Seda kinnitab Prantsusmaa rahvusvaheliste suhete instituudi teaduri Barbara Kunzi öeldu, mis kinnitab Eesti silmapaistvust operatsioonil Barkhane.¹⁴⁸ Samuti on Eesti eeskuju teistele Euroopa riikidele näidustanud Prantsusmaa president Emmanuel Macron.¹⁴⁹

¹⁴³ Raag, 2017, keeruline konflikt ja lääne jõuetus.

¹⁴⁴ Lensment, Jaanus 2021. Reservväelasena mässutõrjeoperatsioonil Barkhane. lk34-35.

¹⁴⁵ Bere, 2017, lk 75.

¹⁴⁶ Karist, Kristjan 2018. Major Karist: Malis tuleb kõigeiks valmis olla. Sõdur, nr 6, lk 22-26. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁴⁷ Kutti, Martin 2018. Eesti jalaväerühm asus rahutu Mali poole tee.

¹⁴⁸ Eesti Rahvusringhääling 2018. Teadur: Prantsusmaa hindab kõrgelt Eesti panust operatsiooni Barkhane. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁴⁹ Postimees 2020. Macron ootab liitlastelt Sahelis Eesti eeskuju järgimist. Kasutatud 15.04.2024.

Seega nii MINUSMA kui Barkhane täiendasid missioonil osalenud sõdurite oskusi ning tugevdasid Eesti riigi suhet liitlastega. Mõlema missiooni tähtsus nendes aspektides on asjakohane, kuid missiooni kuvamist Eesti riigi kontekstis olulisena on poliitilise debati küsimus.

Erinevate rahvusvaheliste operatsioonide ning sekkumiste mõõdupuuks on enamasti nende tegelik edukus ning tulemused, mis õigustavad tehtud otsuseid. Paraku on kõik viimased suuremad lääne sekkumised (Afganistan, Iraak, Liibüa) olnud kaheldava väärtusega ning kasutegur tagasivaatavalt on pea olematu. Mali missioonide kajastamise puhul on näha läbivat kahtlevat seisukohta, mis seab missioonide edukuse küsimärgi alla. Sellest annab aimdust näiteks Rene Värki kirjutatu: „*Malile jääb konflikti lahendamisel soovida ainult edu. Seitse aastat ponnistusi koostöös rahvusvaheliste partneritega ei ole veel toonud loodetud tulemusi.*“¹⁵⁰

Skeptiline on ka Ilmar Raag, kes näeb MINUSMA-s mõningaid puudujääke, mis hõlmavad endas ebaõnnestumisi kommunikatsiooni kui ka sõjapidamise valdkonnas.¹⁵¹ Postimehest selgub, et peale rahvusvahelist sekkumist ei ole Malis toimuvat ikkagi kontrolli alla saadud.¹⁵² MINUSMA, mis pidi tagama olukorra stabiilsuse ning tsiviilisikute kaitse, mida Andrus Mölder sõnul saabunud ei ole ja seega saaks lugeda missiooni „Läbikukkumiseks“.¹⁵³ Nõnda tõdeb ta, et „*ehkki rahuvalveoperatsioon võeti ette poliitiliste protsesside ja kohalike elanike kaitseks ning stabiilsuse kindlustamiseks, ei ole rahuvalvesõduritel tegelikkuses olnud mingeid õigusi otsese sekkumisega kedagi kaitsta. Seetõttu on pommiplahvatused, inimeste hukkamised jms olnud vaatamata ÜRO rahuvalvesõdurite kohalolule tavalised.*“¹⁵⁴

Sarnaselt kirjutab ka Mathieu Bere, kes näeb, et MINUSMA ja Barkhane on olnud edukad vähesel määral, mis hõlmab võitlust tuareegide ja islamistide vastu. Suuresti on missioonid siiski ebaõnnestunud, sest ei suutnud tuua Malisse rahu ning stabiilsust.¹⁵⁵ Kuvand MINUSMA-st ning Barkhanest on Eesti meedia veergudel suuresti „kahtlev“. See tähendab, et Eesti meedia ei hinda missioonide edukust kuigi kõrgeks ning peegeldab seda ka lugejatele läbi ebaõnnestumiste ning konflikti jätkuva kajastamise. Kindlasti ei olnud MINUSMA ainult ebaõnnestumine, sest läbi selle

¹⁵⁰ Värk, 2020.

¹⁵¹ Raag, 2017, keeruline konflikt ja lääne jõuetus.

¹⁵² Kaldoja, Evelyn 2018. Võitlus Malis kisub järjest tulisemaks.

¹⁵³ Mölder, 2018.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Bere, 2017, lk 79-80.

suudeti parandada kohalike sanitaarolusid ning infrastruktuuri.¹⁵⁶ Veel suudeti Barkhane käigus peatada terroristlike rühmituste ekspansioon Põhja-Malis. Siiski kui võrrelda missioonide algseid eesmärke ning tulemusi, siis on Eesti meedia suuresti üksmeelel, et püstitatud eesmärkide täitmine pole õnnestunud. Rahvusvaheliste missioonide maine on kannatanud läbi eelnevate ebaõnnestumiste ning põhjutanud artiklite autorites hoiakuid, mida iseloomustab kriitilisus sõjaliste sekkumiste hindamisel.

3.7 Kuritegevus ja immigratsioon

Töö sissejuhatuses sai kirjutatud Malis tegutsevast narkokaubandusvõrgustikust ning selle mõjudest piirkonna arengule. Tõsi on see, et illegaalne tegevus on riigis levinud ning sellest teenivad kasu lisaks kuritegelikele grupeeringutele ka poliitilised organisatsioonid. Mali kontekstis saame rääkida laialdasest organiseeritud kuritegevusest, mis vajab toimimiseks illegaalsete tegevuste jätkumist.¹⁵⁷ Peale narkootikumidele kauplevad grupeeringud ka relvade, laskemoona ning illegaalse kullaga. Kogu tegevus taandub kaubateede kontrollile, ehk kaubatee kontroll tagab grupeeringule ka kontrolli illegaalse tegevuse üle. Sisepoliitiline olukord Malis on loonud nõudluse relvade järele, mistõttu on välja kujunenud Liibüa, Nigeri ning Mali vaheline illegaalne kaubandusvõrgustik. Läbi selle kaubatee smuugeldatakse Mali linnadesse hulganisti relvi, mis müüakse edasi mustal turul.¹⁵⁸

Peale selle kontrollivad antud grupeeringud ka inimkaubandust ning illegaalse sisserände korraldamist Euroopasse, mistõttu olen koondanud kuritegevuse ning immigratsiooni ühe peatüki alla. Missioon Barkhane kajastamisel Eesti meedia vahendusel tuuakse välja piirkonnas toimuv inimkaubandus, mis kujutab ohtu ka Euroopale. Läbi terroristidega võitluse loodetakse nähtust vähendada.¹⁵⁹ Sarnaselt kirjutab ka Postimees:

*„Islamistide vastu saavutatud edusammude käest andmine paneks Malis süüitenõõrile tule otsa ning kõmakas käiks terves Sahelis. Pauk oleks selline, mille tagajärgi ei sooviks isegi immigratsiooni pooldavad eurooplased näha. Ka praegu Malis viibivad Eesti kaitsevälalased võivad koju jõudes olla uhked ja öelda, et nad on seisnud õige asja eest.“*¹⁶⁰

¹⁵⁶ Raag, 2017, keeruline konflikt ja lääne jõuetus.

¹⁵⁷ Tinti, 2020, lk 2.

¹⁵⁸ Mangan, F., Nowak, M 2019. THE WEST AFRICA—SAHEL CONNECTION: Mapping Cross-Border Arms Trafficking.” Small Arms Survey, lk 5-6

¹⁵⁹ Eesti Rahvusringhääling 2019. Malist alustab teenistust uus Eesti jalaväerühm. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁶⁰ Kutti, Martin 2018. Milleks meile Aafrika?

Illegaalse immigratsiooni ohtu Euroopale tajub ka Eesti erioperatsioonide väejuhatuse, kes liituvad konfliktiga, et võidelda ebaseadusliku immigratsiooni ning inimkaubandusega.¹⁶¹ Huvitav, et kuvand, mille Eesti meedia loob immigratsiooni kohta, peegeldab endas hinnangut, et suurenenud immigratsiooni on mõjutanud islamistide tegevus. (Vt lähemalt ptk 1) Lugejale jääb mulje, et peale islamistide kõrvaldamist pöörduks olukord paremuse poole. Ühest küljest on see tõsi, sest ebakindlus ning hirm, mida põhjustavad džihadistid, muudab paljudes piirkondades elu piinarikkaks. Siiski moodustavad džihadistid ainult ühe osa immigratsiooni probleemist. Inimkaubanduse puhul on kontroll erinevate grupeeringute käes, kes ei ole tingimata terroristlikud. Veel tasuks ära mainida ka korrupsiooni faktorit, milles lõikavad inimeste raskest seisust kasu riigiametnikud. Seega Eesti meedia loodav kuvand missioon Barkhanest kui „immigratsiooni probleemi” lahendajast või vähemalt peatajast, on petlik. Artiklites ei võeta arvesse inimkaubanduse tegelikku olemust, ning Mali riigis järjest halvenevat humanitaarolukorda.

3.8 Ebausaldusväärne hunta ning läänevastane riigijuht Assimi Goita

Nii operatsioon Barkhane kui rahuvalvemissioon MINUSMA lõpetati 2022. aastal ning lääneriikidest pärit sõdurite koha täitsid venelaste Wagner Grupi palgasõdurid. 2021. aastal toimus Malis riigipööre, mille käigus sai riigipeaks kolonel Assimi Goita. Võimuvahetusest sai üks peamisi faktoreid, miks Euroopa riigid enda osaluse Mali missioonidel lõpetasid. Eesti meediast saab lugeda, et peale riigipööret otsustasid prantslased kõik missioonid Malis pausile panna. Missioonidega lubati jätkata, kui Goita võimaldab prantslastel riigis tsiviilvõimu taastada.¹⁶² Edasised sündmused iseloomustasid, aga Mali keskvalitsuse soovimatust varasemate liitlastega koostööd teha. Seda näidustasid demokraatlike valimiste edasi lükkamine ning ebasõbralikud sammud liitlaste suunal.¹⁶³ Meediast selgub, et Mali keskvalitsuse tegevuse järel ei olnud koostöö nendega enam võimalik.¹⁶⁴ Tegevus, millele pidevalt viidatakse seisnes peamiselt Wagner Grupi kaasamises olukorda. Seda on nentunud näiteks kindral Laurent Michon, kelle sõnul muutis Mali ning lääneliitlaste koostöö võimatuks Wagneri kaasamine, kes sekkus olukorda vaid huvist kullakaevanduste järele.¹⁶⁵ Wagner Grupi osalusega ei saanud

¹⁶¹ Erioperatsioonide väejuhatuse koduleht. Operatsioon Barkhane. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁶² Laugen, Lauri 2021. Prantsusmaa peatab riigipöörde pärast sõjalise koostöö Maliga. Delfi. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁶³ Pulk, Meinhard 2022. Kindel: Eesti ja liitlaste missioon Malis saab lõpu. Postimees. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁶⁴ Kaldoja, Evelyn 2022. Eesti lahkub Malist võimalikult ruttu. Postimees. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁶⁵ Eesti Rahvusringhääling 2022. Prantsuse vägede lahkudes tapsid Mali džihadistid Wagneri palgasõdureid. Kasutatud 26.03.2024.

leppida ka Eesti.¹⁶⁶ Seega missioon, milles varem nähti olulist rolli Euroopa turvalisuse tagamisel, otsustati lõpetada uue valitsuse ning nende uute partnerite tõttu. Nii tõdeb ERR: „Pärast kaht riigipööret Malis alates 2020. aastast kaebavad Prantsusmaa ja teised lääneriigid, et hunta on jätnud vahele tsiviilvõimu taastamise tähtajad ja muutunud üha vaenulikumaks Prantsuse ja Euroopa sõdurite viibimise suhtes selle pinnal. Malis tegutsevad nüüd ka veel Venemaa palgasõdurid.“¹⁶⁷

Hoiak Mali uue valitsuse suhtes on negatiivne ning seda suuresti seetõttu, et uus riigijuht otsustas koostööd hakata tegema Wagner Grupiga, kelle ülesandeks sai samuti džihadistidega sõdimine. Ühes ERR-i artiklis tuuakse siiski välja uue valitsuse positiivsed kavatsused: „Mali juhid on avalikustanud plaani, mille alusel naastakse kahe aasta jooksul riigis demokraatiani.“¹⁶⁸

Siiski selgub seda teemat käsitlevatest artiklitest Assimi Goita ebasõbralikkus lääneliitlaste suunas ning diktaatorlikud jooned riigi valitsemisel. Lääne vaatepunktist on selline kuvand loogiline, sest koostöö Wagner Grupiga tähendab demokraatlike väärtusi austavale inimesele „punast tuld“. Olukorra muudab segasemaks asjaolu, et Assimi Goita näol on tegemist endise kõrge sõjaväelasega, keda on välja õpetanud läänest pärit sõjaväelased. Siiski tema sammud lääneliitlaste suunas ning lähedased suhted Venemaa president Vladimir Putiniga on põhjustanud negatiivse kuvandi läänemeedias. Eesti meedia negatiivne kuvand Mali uuest valitsusest on meie väärtusruumi arvestades õigustatud, kuid olukord tuletab meelde analoogset stsenaariumit Afganistanist.

¹⁶⁶ Hussar, Karoliina, Mooste, Kertu 2022. Eesti lõpetab koos liitlastega sõjalise missiooni Malis. Delfi. Kasutatud 26.03.2024.

¹⁶⁷ Eesti Rahvusringhääling 2022. Prantsuse väed lahkuvad lahkuvad Malist. Kasutatud 01.04.2024.

¹⁶⁸ Eesti Rahvusringhääling 2022. Prantsuse vägede lahkudes.

Kokkuvõte

Mali riik on kunagise võimsa impeeriumi nimekandja, kuid tänapäeval on asendunud kunagine rikkus ja hiilgus vaesuse ning sõjaga. Riigis võimutsevad kuritegelikud grupeeringud, loodetud demokraatia võidukäik on peatunud ning rahvastik on humanitaarkatastroofi äärel. Inimeste olukorra leevenduseks on algatatud mitmeid erinevaid missioone, mille eesmärgiks on stabiilse keskkonna loomine, mille põhjalt oleks võimalik üles ehitada demokraatlikku ühiskonda. Siiski pole ükski missioon veel oma ülesannet täitnud, sest olukord riigis näib vaid halvenevat. Eesti on samuti panustanud Mali ülesehitamisse läbi rahvusvaheliste missioonide nagu EUTM, MINUSMA ning Barkhane, mis kõik pidid olukorda leevendust tooma. Selles uurimistöös on analüüsitud Eesti meedia kajastust missioonidest MINUSMA ja Barkhane, ning vaadeldud, milliseid kuvandeid loob meedia Mali sisepoliitilisest olukorrast. Lisaks on välja toodud, millisena hindab Eesti meedia eelpool nimetatud välisoperatsioone. Eelnevast arutelust saab järeldada, et Eesti meedia kajastab Mali sisepoliitilist olukorda tehes kohati eksimusi -mis võivad tulla teadmatusest- kuid pakkudes lugejatele siiski suhteliselt objektiivse ülevaate olukorra kõige olulisematest teguritest. Rahvusvahelisi missioone kajastavad mitmed maailmavaateliselt erinevad meediaväljaanded, mis võimaldab eesti lugejatel tutvuda erinevate seisukohtadega. Eesti meedia vahendusel saab lugeda tuareegidest ning nende iseseisvuspüüdlustest, mis rahvusvahelise huvi puudumise tõttu teoks pole saanud. Tuareegide puhul aga luuakse mõnes väljaandes neist kuvand kui mässajatest või koguni islamistidest, mis on eksitav. Mali islamistide tegevuse kajastamist võib leida praktiliselt kõigist meediaväljaannetest ning asjakohaselt tuuakse välja nende sufistlik-džihadistlik ideoloogia, mis seisneb ekspansionistlike väljundite taotlemises. Siiski võib näha taolise ideoloogia omistamist kõigile Põhja-Malis tegutsevatele grupeeringutele, mille läbi pannakse võrdusmärk džihadistide ning teiste grupeeringute vahele, mis tegelikkuses sarnast maailmavaadet ei poolda. Eesti meedias on kirjeldatud seoses islamistide temaatikaga ka „doominoteooriat”, mida võib lugeda sõjalise sekkumise ideoloogiliseks põhjuseks. Kuvand Malist kui „kukkuvast doominokivist” on teatud mõttes küsitav, sest ei arvesta lääne sekkumisest põhjustatud radikaliseerumise leviku kasvu, kuid õigustatud islamistide tegevuse intensiivistumise vaatepunktist. Prantsusmaad kujutatakse Eesti meedias -vähemalt vaatlusalustes artiklites- mõjuvõimsa riigina, kes ei suuda enda koloniaalpärandist lahti lasta, mis Mali kontekstis on üpris täpne. Rahvusvahelistesse missioonidesse ning nende edusse suhtub Eesti meedia kahtlusega ning ei tähelda nende puhul suure edu saavutamist. Õigustatult näeb Eesti meedia

Malis toimuval seost Euroopaga, kuid loob ebatäpse kuvandi rahvusvahelistest missioonidest kui „immigratsioonikriisi lõpetajatest”. Eesti meedias pole arvestatud immigratsioonikriisi kõigi põhjustega ning tuuakse välja keerulise olukorra üks osapool. Negatiivne kuvand, mille loob Eesti meedia Assimi Goita valitsusest on lääne väärtusruumi kontekstis loogiline, sest Mali uus valitsus teeb koostööd Wagner Grupi ning Venemaa riigijuhi Vladimir Putiniga. Hoolimata mitmetest ebatäpsustest, mida meedia loob Mali sisepoliitilise olukorra kujutamisel, võib Eesti meedia tegevust hinnata neutraalseks. Kõige rohkem võib märgata Mali temaatika kajastamist Postimehe ja Eesti Rahvusringhäälingu veergudel, kus leidub mitmeid artikleid iga vaatluse all oleva aasta kohta. Kõige vähem on temaatikat kajastanud Malis toimuvat Objektiiv ning Uued Uudised, kus on ilmunud vaid mõned artiklid. Kõige rohkem kindla narratiivi järgmist saab täheldada samuti Postimehe ja ERR-i puhul, mille artiklites võib täheldada teistest meediaväljaannetest enam ka eksitavaid ja ühekülgeid arvamusi ja kuvandeid. Peavoolu allikatest pakub kõige rohkem alternatiivi uudisteportaal Delfi, mis on avaldanud kriitilisi sõnavõtte tuareegide iseseisvuspüüdlusi kajastavate artiklite näol. Tuareegide iseseisvuspüüdlused ning sõjalise situatsiooni tõsidus on kaks faktorit, mille puhul võib publikatsioonides täheldada kõige suuremat erimeelsusel olekut. Siiski üldine meedia kajastus Mali sisepoliitilisest olukorrast ning selle käigus loodavatest kuvanditest ei paku olukorrast otseselt vale ülevaadet, kuid vajaks mõnes aspektis täiendavat informatsiooni. Hoolimata sellest, et tekkinud stereotüüpe on raske ümber lükata, siis korrektse informatsiooni edastamine võib teoorias vähendada petlikel eelarvamustel põhinevat järelduste tegemist.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Allikad

Eesti Rahvusringhääling 2019. Eesti plaanib saata Malisse eriväelased. <https://www.err.ee/976825/eesti-plaanib-saata-malisse-erivaelased>. Kasutatud 26.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2015. Eesti saadab Mali missioonile kaks staabiohvitseri juurde. <https://www.err.ee/550339/eesti-saadab-mali-missioonile-kaks-staabiohvitseri-juurde>. Kasutatud 18.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2019. Malist alustab teenistust uus Eesti jalaväerühm. <https://www.err.ee/927274/malis-alustab-teenistust-uus-eesti-jalavaeruhm>. Kasutatud 26.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2015. Mali pantvangikriis lõppes, hukkus vähemalt 20 inimest. <https://www.err.ee/549456/fotod-mali-pantvangikriis-loppes-hukkus-vahemalt-20-inimest>. Kasutatud 18.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2013. Nutt: Prantsusmaa sekkumine Mali konflikti ei pruugi olla ennatlik. <https://www.err.ee/339852/nutt-prantsusmaa-sekkumine-mali-konflikti-ei-pruugi-olla-ennatlik>. Kasutatud 16.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2022. Prantsuse vägede lahkudes tapsid Mali džihadistid Wagneri palgasõdureid. <https://www.err.ee/1608687241/prantsuse-vagede-lahkudes-tapsid-mali-dzihadistid-wagneri-palgasodureid>. Kasutatud 26.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2022. Prantsuse väed lahkuvad lahkuvad Malist. <https://www.err.ee/1608503102/prantsuse-vaed-lahkuvad-malist>. Kasutatud 01.04.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2018. Teadur: Prantsusmaa hindab kõrgelt Eesti panust operatsiooni Barkhane. <https://www.err.ee/833410/teadur-prantsusmaa-hindab-korgelt-eesti-panust-operatsiooni-barkhane>. Kasutatud 26.03.2024.

Eesti Rahvusringhääling 2014. Eesti saadab Malisse kaks kaitsevaelast. <https://www.err.ee/341740/eesti-saadab-malisse-kaks-kaitsevaelast>. Kasutatud 07.06.2024.

Eilat, Taavi 2015. Eesti kaitseväge suurim välismissioon püüab demokraatliku korda luua näilises kaoses. Eesti rahvusringhääling. <https://www.err.ee/530349/valisilm-malis-eesti-kaitsevae-suurim-valismissioon-puub-demokraatlikku-korda-luua-naailises-kaoses>. Kasutatud 18.03.2024.

Hussar, Karoliina, Mooste, Kertu 2022. Eesti lõpetab koos liitlastega sõjalise missiooni Malis. Delfi. <https://www.delfi.ee/artikkel/95893401/eesti-lopetab-koos-liitlastega-sojalise-missiooni-malis> Kasutatud 26.03.2024.

Jõesaar, Tuuli 2015. Miks saadeti kõrbesõdurid Aafrikat “korda tegema”? Eesti Päevaleht. <https://epl.delfi.ee/artikkel/70880763/homses-paevalehes-miks-saadeti-eesti-korbesodurid-aafrikat-korda-tegema>. Kasutatud 18.03.2024.

Kaalep, Ruuben 2019. kui Eesti jätkab Mali režiimi sõjalist toetamist, oleme meiegi osalisteks tuareegi rahva iseseisvuslootuste hävitamise tragöödias. Uued Uudised. <https://uueduudised.ee/uudis/eesti/ruuben-kaalep-kui-eesti-jatkab-mali-reziimi-sojalist-toetamist-oleme-meiegi-osalisteks-tuareegi-rahva-iseseisvuslootuste-havitamise-tragoodias/>. Kasutatud 18.03.2024.

Kaik, Indrek 2019. Estpla-26 operatsioonil Barkhane. Sõdur 06/18, lk 18-21. <https://issuu.com/sodur/docs/sodur0618>. Kasutatud 09.04.2024.

Kaldoja, Evelyn 2015. MINUSMA jagab vastaseid prantslaste lahingmissiooniga. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/3295715/minusma-jagab-vastaseid-prantslaste-lahingmissiooniga>. Kasutatud 18.03.2024.

Kaldoja, Evelyn 2015. Mali töötab sõjalist tööpõldu aastateks. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/3295715/minusma-jagab-vastaseid-prantslaste-lahingmissiooniga>. Kasutatud 18.03.2024.

Kaldoja, Evelyn 2018. Julgeolekuekspert Arnaud Danjean uued rünnakud Euroopas on vältimatud. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/6446413/julgeolekuekspert-arnaud-danjean-uued-runnakud-euroopas-on-valtimatud>. Kasutatud 26.03.2024.

Kaldoja, Evelyn 2018. Võitlus Malis kisub järjest tulisemaks. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/4478187/voitlus-malis-kisub-jarjest-tulisemaks>. Kasutatud 26.03.2024.

Kaldoja, Evelyn 2022. Eesti lahkub Malist võimalikult ruttu. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/7456903/eesti-lahkub-malist-voimalikult-ruttu>. Kasutatud 26.03.2024.

Karist, Kristjan 2018. Major Karist: Malis tuleb kõigeks vamis olla. Sõdur, nr 6, lk 22-26. <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=AKsodur201812.2.10.1&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA----->. Kasutatud 26.03.2024.

Kivi, Krister 2019. Eesti sõdalaste elu karmis Malis. Eesti Ekspress. <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/76903410/ekspressi-arhiivist-eesti-sodalaste-elu-karmis-malis>. Kasutatud 09.04.2024.

Kross, Eerik, Niiles 2013. Mali missioon paneb Eesti välispoliitika proovile. Delfi. <https://www.delfi.ee/artikkel/65547226/eerik-niiles-kross-mali-missioon-paneb-eesti-valispoliitika-proovile>. Kasutatud 18.03.2024.

Kutti, Martin 2018. Milleks meile Aafrika? Postimees. <https://arvamus.postimees.ee/6428182/martin-kutti-milleks-meile-aafrika>. Kasutatud 26.03.2024.

Kutti, Martin 2018. Eesti jalaväerühm asus rahutu Mali poole teele. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/6029397/eesti-jalavaeruhm-asus-rahutu-mali-poole-teele>. Kasutatud 18.03.2024.

Käämer, Lennart 2019. Mali- kunagisest impeeriumist üheks maailma vaeseimaks ja konfliktsemaks piirkonnaks. Objektiiv. <https://objektiiv.ee/mali-kunagisest-impeeriumist-uheks-maailma-vaeseimaks-ja-konfliktsemaks-piirkonnaks/>. Kasutatud 18.03.2024.

Laugen, Lauri 2021. Prantsusmaa peatab riigipöörde pärast sõjalise koostöö Maliga. Delfi. <https://www.delfi.ee/artikkel/93643327/prantsusmaa-peatab-riigipoorde-parast-sojalise-koostoo-maliga>. Kasutatud 26.03.2024.

Lensment, Jaanus 2021. Reservväelasena mässutõrjeoperatsioonil Barkhane. Sõdur 03/21, lk 32-35. https://issuu.com/sodur/docs/s6dur_3_21_issuu. Kasutatud 18.03.2024.

Lensment, Jaanus 2020. Eesti sõdurite esimene nädal Malis on kulgenud teiselt sisse elades, olukord on kohapeal rahulik. Delfi. <https://www.delfi.ee/artikkel/92017503/fotod-estisodurite-esimene-nadal-malis-on-kulgenud-toiselt-sisse-elades-olukord-on-kohapeal-rahulik>. Kasutatud 09.04.2024.

Linnart, Mart 2015. Eesti kahekordistab Malis teenivate katseväelaste arvu. Eesti Rahvusringhääling. <https://www.err.ee/539822/eesti-kahekordistab-malis-teenivate-kaitsevaelaste-arvu>. Kasutatud 18.03.2024.

Lomp, Loora, E 2018. Galerii Malis alustab teenistust uus uksus estpla 28. Postimees. <https://www.postimees.ee/6463646/galerii-malis-alustab-teenistust-uus-uksus-estpla-28>. Kasutatud 26.03.2024.

Mölder, Andrus 2018. Kel tamasheq ja imushagh tuaregid- Aafrika riigita rändrahvas. Horison, nr 3. <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=AKhorisont201805.2.10&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA----->. Kasutatud 18.03.2024.

Postimees 2012. Mali riigipöördes sai surma vähemalt üks ja haavata 40 inimest. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/784152/mali-riigipoorde-sai-surma-vahemalt-uks-ja-haavata-40-inimest>. Kasutatud 18.03.2024.

Postimees 2015. Mali tuareegi mässulised allkirjastasid rahuleppe. <https://maailm.postimees.ee/3232335/mali-tuareegi-massulised-allkirjastasid-rahuleppe>.

Kasutatud 18.03.2024.

Postimees 2018. Mali ja Nigeri piirialal tapeti 12 tuareegi. Postimees. <https://maailm.postimees.ee/4480175/mali-ja-nigeri-piirialal-tapeti-12-tuareegi>. Kasutatud

18.03.2024.

Postimees 2020. Macron ootab liitlastelt Sahelis Eesti eeskuju järgimist. <https://maailm.postimees.ee/6872257/macron-ootab-liitlastelt-sahelis-est-eeskuju-jargimist>.

Kasutatud 15.04.2024.

Pulk, Meinhard 2022. Kindel: Eesti ja liitlaste missioon Malis saab lõpu. Postimees. <https://www.postimees.ee/7452506/kindel-est-ja-liitlaste-missioon-malis-saab-lop->

Kasutatud 26.03.2024.

Raag, Ilmar 2017. Keeruline konflikt ja lääne jõetus. Sõdru: Eesti sõjandusajakiri, nr 3. <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=AKsodur201708.2.15.1&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA----->. Kasutatud 18.03.2024.

Suurkask, Heiki 2018. Kas Eesti sõdurid lähevad nüüd appi prantslaste tagahoovi koristama? Delfi. <https://forte.delfi.ee/artikkel/65540086/kas-est-sodurid-lahevad-nuud-appi-prantslaste-tagahoovi-koristama>. Kasutatud 26.03.2024.

Tiido, Harri 2013. Keegi ei taha, et Põhja-Aafrikast saaks järgmine Afganistan. Ekspress Delfi. <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/65737146/harri-tiido-keegi-ei-taha-et-pohja-aafrikast-saaks-jargmine-afganistan>. Kasutatud 01.04.2024.

Värk, Rene 2020. Kaksteist kuud rahuvalvajate ridades. Tartu Ülikooli ajakiri. <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/3904>. Kasutatud 18.03.2024.

Kirjandus

Adraoui, M. A., Pektas, S., Leman, J 2019. Salafism, Jihadism and Radicalisation: Between A Common Doctrinal Heritage and The Logics of Empowerment. In *Militant Jihadism: Today and Tomorrow*. Leuven University Press. lk 19-40.

Akhtar, Shabbir 2011. *Islam as Political Religion. The future of an imperial faith*. Routledge. New York.

Alesbury, Andrew 2013. A Society in motion: the Tuareg from the pre-colonial era to today. *Nomadic Peoples*, 17(1), lk 106–125.

Allport, Gordon W 1954. *The Nature of Prejudice*. Cambridge. Massachusetts. lk 6.

Armstrong, Karen 2003. *Islam. Ilmamaa*. Tartu.

Beller, Manfred, Leersen, Joep 2007. Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. *Studia imagologica*.

Bere, Mathieu 2017. Armed rebellion, violent extremism, and the challenges of international intervention in Mali. *African Conflict and Peacebuilding Review* 7, nr 2, lk 60-84.

Chauzal, Gregory, van Damme, Thibaut 2015. The failed path to national unity. In *The roots of Mali's conflict: Moving beyond the 2012 crisis*. Clingendael Institute, lk 17–29, 43–51.

Dijev, Anton 2015. Prantsusmaa ja Eesti suhted 1991-2014: erinevad aspektid ja tulevikuväljavaated. Bakalaureuse töö. Tallinna Tehnikaülikool.

Di Razza, Namie 2018. Threats to Civilians Related to Violent Extremism in Mali. In *Protecting Civilians in the Context of Violent Extremism: The Dilemmas of UN Peacekeeping in Mali*. International Peace Institute, lk 3-16.

Euben, R. L., Zaman, M. Q 2009. *Princeton Readings in Islamist Thought: Texts and Contexts from al-Banna to Bin Laden*. Princeton: Princeton University Press.

Hashim, Ahmed, S 2013. The War in Mali: Islamists, Tuaregs and French Intervention. *Counter Terrorist Trends and Analyses* 5, nr. 2, lk 2–8.

Hoebeke, Hans 2013. *Mali: filling the void*. Egmont Institute.

Hochschild, Adam 1999. *King Leopolds Ghost*. Boston. Houghton Mifflin.

Idahosa, O. S., Chukwujekwu, E. S. F 2020. Promulgation of Instability in the Sahel Region Post Gadhafi Era in Perspective. *Revista Inclusiones*, nr 7, lk 240-250.

Kisangani, Emizet, F 2012. The Tuaregs rebellions in Mali and Niger and the U.S global war on terror. *International Journal on world peace* 29, nr 1, lk 59-97.

Khan, Muqtedar, A. M 2003. Radical Islam, Liberal Islam. *Current History*, 102 (668), lk 417–421.

Lecocq, Baz, Klute, Georg 2013. Tuareg separatism in Mali. *International Journal* 68, nr. 3, lk 424-434.

Lekko, Kristin 2011. Kas erand kinnitab reeglit? Demokraatia õnnestumisest Aafrikas Botswana ja Mali näitel. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Lippmann, Walter 1922. *Public Opinion*. New York.

Maher, Shiraz 2016. *Salafi-Jihadism. The History of an Idea*. C. Hurst & Co. London.

Mamadou, B., Tobie, A., Marending, M 2020. The challenges of governance, development and security in the central regions of Mali. Stockholm International Peace Research Institute.

Mangan, F., Nowak, M 2019. THE WEST AFRICA—SAHEL CONNECTION: Mapping Cross-Border Arms Trafficking.” *Small Arms Survey*.

Mazuri, Ali, A., Wondji, Christophe 1999. *General History of Africa, VIII Africa since 1935*. University of California Press.

Meunier, Sophie 2017. Is France Still Relevant? *French Politics, Culture & Society* 35, nr. 2, lk 59–75.

Märtens, Mihkel 2023. Explaining the extent of the EU’s implementation of UN-mandated conflict management efforts: comparing the cases of Libya and Mali. Magistritöö. Tartu Ülikool.

Pals, Kristo 2016. *Missioonisõdurina Aafrikas*. Tallinn. Petrone Print.

Pringle, Robert 2006. Mali’s Unlikely Democracy. *The Wilson Quarterly*, nr. 30(2), lk 31–39.

Schmidt, Elisabeth 2013. Foreign intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror. Cambridge University Press.

Silverman, Jerry, M 1975. The Domino Theory: Alternatives to a Self-Fulfilling Prophecy. Asian Survey, 15(11), lk 915-939.

Stewart, Dona, J 2013. What is next for Mali? The roots of conflict and challenges to stability. Strategic Studies Institute. US Army War College.

Soares, Benjamin, F 2006. Islam in Mali in the Neoliberal era. African Affairs 105, nr 418, lk 77-95.

Torn, Daily 2014. France-Mali. Les ambiguïtés d'une relation postcoloniale. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Villa, Allar 2013. Etniis-kultuurilised konfliktid Mali näitel. Lõputöö. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused.

Wing, Susanna, D 2013. Mali's Precarious Democracy and the Causes of Conflict. US Institute of Peace.

Elektroonilised väljaanded

BTI Transformation index. <https://bti-project.org/en/reports/country-report/MLI>. Kasutatud 09.04.2024.

Cartwright, Mark 2019. Mali empire. World History Encyclopedia. https://www.worldhistory.org/Mali_Empire/. Kasutatud 18.03.2024.

Clark, Andrew, Imperato, P. James. History of Mali. Britannica. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Mali>. Kasutatud 18.03.2024.

CIA. Mali. The world factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/mali/>. Kasutatud 18.03.2024.

Council on Foreign records. Al-Qaeda in the Islamic Maghreb. CFR. <https://www.cfr.org/backgroundunder/al-qaeda-islamic-maghreb>. Kasutatud 26.03.2024.

Erioperatsioonide väejuhatuse koduleht. Operatsioon Barkhane. <https://estsof.ee/operatsioon-barkhane/>. Kasutatud 26.03.2024.

European Council on Foreign Relations. Mapping armed groups in Mali and the Sahel. MUJAO. https://ecfr.eu/special/sahel_mapping/mujao. Kasutatud 26.03.2024.

European Council on Foreign Relations. Mapping armed groups in Mali and the Sahel. JNIM. https://ecfr.eu/special/sahel_mapping/jnim. Kasutatud 26.03.2024.

EUTM Mali- European Union Training Mission in Mali. https://www.eeas.europa.eu/eutm-mali/eutm-mali-european-union-training-mission-mali-military-mission_und_en?s=341. Kasutatud 18.03.2024.

Mali. Britannica. <https://www.britannica.com/place/Mali-historical-empire-Africa>. Kasutatud 18.03.2024.

Mali gains independence from France. 2020. African American Registry. <https://aaregistry.org/story/mali-gains-independence-from-france/>. Kasutatud 18.03.2024

Mapping Militant Organizations. Al Mourabitoun. Stanford University. <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-mourabitoun>. Kasutatud 26.03.2024.

Mapping Militant Organisations 2016. Ansar Dine. Stanford University. https://stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/print_view/437. Kasutatud 26.03.2024.

Mapping Militant Organisations. Al Mulathamun Battalion. Stanford University. (<https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-mulathamun-battalion>). Kasutatud 26.03.2024.

Minority Rights Group. The Tuareg in Mali. <https://minorityrights.org/communities/tuareg/>. Kasutatud 26.03.2024.

Skelton , Rose 2017. Sufism and salafism Malis deep religious divide. The African Report. <https://www.theafricareport.com/6247/sufism-and-salafism-malis-deep-religious-divide/>.

Kasutatud 26.03.2024.

Tinti, Peter 2020. Drug trafficking in northern Mali: A Tenuous Criminal Equilibrium. Enact Africa. <https://enactafrica.org/research/research-papers/drug-trafficking-in-northern-mali-a-tenuous-criminal-equilibrium>. Kasutatud 18.03.2024.

U.S Department of State. Report on international religious freedom: Mali (2022). <https://www.state.gov/reports/2022-report-on-international-religious-freedom/mali/>.

Kasutatud 26.03.2024.

Wagemakers, Joas 2016. Salafism. Oxford Research Encyclopedia of Religion. <https://oxfordre.com/religion/display/10.1093/acrefore/9780199340378.001.0001/acrefore-9780199340378-e-255>. Kasutatud 26.03.2024

ÜRO Julgeolekunõukogu. Ansar Eddine. ÜRO Julgeolekunõukogu sanktsioonide nimekiri. https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/ansar-eddine. Kasutatud 18.03.2024.

ÜRO Julgeolekunõukogu. MOUVEMENT POUR L'UNIFICATION ET LE JIHAD EN AFRIQUE DE L'OUEST (MUJAO)(https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/mouvement-pour-l%E2%80%99unification-et-le-jihad-en). Kasutatud 26.03.2024.

Summary

Estonia's participation in military missions in Mali and its coverage in the Estonian media 2012-2022

The country of Mali bears the name of a once powerful empire, but today it has been replaced by poverty and war instead of its former riches and splendor. Criminal groups hold sway in the country, the hoped-for triumph of democracy has stalled, and the population is on the brink of a humanitarian catastrophe. Several different missions have been initiated to alleviate the situation for the people, aiming to create a stable environment upon which to build a democratic society. However, none of these missions have fulfilled their tasks yet, as the situation in the country seems to only worsen. Estonia has also contributed to the reconstruction of Mali through international missions such as EUTM, MINUSMA, and Barkhane, all of which were supposed to bring relief. The aim of this research is to analyze the coverage of Estonian media on the MINUSMA and Barkhane missions, examining the images created by the media about Mali's internal political situation. Additionally, to highlight how the Estonian media assesses the aforementioned foreign operations.

This thesis consists of three chapters. The first chapter deals with terminology related to Islam. The second chapter provides an overview of Mali's history, current societal issues, and the events and parties that led to the conflict. The third chapter addresses Estonia's participation in the peacekeeping mission MINUSMA, the European Union mission EUTM, and operation Barkhane. Additionally, this chapter includes the part, which analyzes the images created by the Estonian media in their coverage of the political situation in Mali.

From the foregoing discussion, it can be concluded that Estonian media coverage of Mali's internal political situation includes errors, but still provides readers with a relatively objective overview of the most important factors of the situation. Several media outlets with different ideologies cover international missions, allowing Estonian readers to become acquainted with different perspectives. Through Estonian media, one can read about Tuaregs and their quest for independence, which has not succeeded due to lack of international interest. However, in some publications, Tuaregs are portrayed as rebels or even islamists, which is misleading. Coverage of Mali's islamist activities can be found in practically all media outlets, appropriately

highlighting their sufi-jihadist ideology, which seeks expansionist goals. Nevertheless, this ideology is attributed to all groups operating in northern Mali, equating jihadists with other groups that do not actually support a similar worldview. Estonian media has also described the "domino theory" in relation to Islamist themes, which can be interpreted as an ideological rationale for military intervention. The portrayal of Mali as a "falling domino stone" is somewhat questionable, as it does not consider the increase in radicalization caused by Western intervention, but it does justify the intensification of Islamist activities. In Estonian media, France is depicted - at least in the articles under consideration - as a powerful country that cannot let go of its colonial legacy, which is quite accurate in the context of Mali. Estonian media approaches international missions and their success with skepticism and does not observe significant achievements. Justifiably, Estonian media sees a connection between Mali and Europe, but it creates an inaccurate image of international missions as the "enders of immigration crises". Estonian media has not taken into account all the causes of the immigration crisis and highlights only one side of the complex situation. The negative portrayal created by Estonian media of the Assimi Goita government is logical in the context of Western values, as Mali's new government cooperates with the Wagner Group and Russian leader Vladimir Putin. Despite several inaccuracies in portraying Mali's internal political situation, Estonian media coverage can be considered neutral. The theme of Mali is most prominently covered in *Postimees* and *Eesti Rahvusringhääling*, where there are several articles for each year under review. The least coverage of the theme has been in *Objektiiv* and *Uued Uudised*, with only a few articles published. The most consistent narrative can also be observed in *Postimees* and *Eesti Rahvusringhääling*, where articles tend to contain more misleading and one-sided opinions and images than other media outlets. Among mainstream sources, the news portal *Delfi* offers the most alternatives, having published critical opinions in articles covering the Tuareg independence efforts. The Tuareg independence efforts and the severity of the military situation are two factors where the publications show the greatest divergence. However, the overall media coverage of Mali's internal political situation and the images created during the process do not provide a directly false overview of the situation, but could benefit from additional information in some aspects. Despite the difficulty of dispelling stereotypes, providing accurate information theoretically could reduce conclusions based on misleading prejudices.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Peeter Samoldin

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Eesti osalemine Mali sõjalistes missioonides ja selle kajastused Eesti meedias 2012-2022“, mille juhendajad on Karin Veski ja Elo Süld, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Peeter Samoldin

22.05.2024